



Załącznik nr 2 do Uchwały nr 730/22/24
Zarządu Województwa Mazowieckiego
z dnia 3 września 2024

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DO
PLANU WYKONAWCZEGO DO STRATEGII ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2030+
INNOWACYJNE MAZOWSZE
W OBSZARZE KULTURA I DZIEDZICTWO
PROJEKT

Warszawa, 2024 r.

Opracowanie
Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie
ul. Nowy Zjazd 1
00-301 Warszawa
tel. (022) 518 49 00
tel./ fax (022) 518 49 49
e-mail: biuro@mbpr.pl

Dyrektor Biura
dr Elżbieta Kozubek

Zastępcy dyrektora
dr Michał Czaykowski
Marcin Rolnik

**Wykonano w Oddziale Terenowym w Ciechanowie
przez zespół w składzie:**

Spis treści

1. WPROWADZENIE.....	3
1.1. Podstawy formalno-prawne i cel wykonania <i>Prognozy</i>	3
1.2. Założenia metodyczne, zakres <i>Prognozy</i>	3
2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEJ POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	5
2.1. Zawartość projektowanego dokumentu	5
2.2. Cel <i>Planu wykonawczego</i>	6
2.3. Powiązania projektu <i>Planu wykonawczego</i> z innymi dokumentami	11
3. STAN ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	12
3.1. Wody powierzchniowe.....	12
3.2. Wody podziemne	13
3.3. Gleby i użytki rolne	14
3.4. Lasy.....	15
3.5. Jakość powietrza	15
3.6. Hałas.....	16
3.7. Surowce mineralne.....	17
3.8. Obszary chronione i różnorodność biologiczna	17
3.9. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu	19
4. STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM.....	19
5. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY.....	22
6. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	25
6.1. Dokumenty międzynarodowe	26
6.2. Dokumenty wspólnotowe	28
6.3. Dokumenty krajowe	30
7. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	31
8. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH POWSTAĆ W WYNIKU REALIZACJI <i>PLANU WYKONAWCZEGO</i>	37
9. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE.....	39
10. INFORMACJE O PRZEWIDYWANYCH METODACH ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA	40
11. MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	40
12. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	40
13. LITERATURA.....	42
14. SPIS SKRÓTÓW	42
15. SPIS RYCIN	42
16. SPIS TABEL	42

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawy formalno-prawne i cel wykonania *Prognozy*

Zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹ (ustawa ooś), przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga projekt: polityki, strategii, **planu** i programu (...), którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Podstawowym elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko (art. 3 ust. 1 pkt 14 ppkt b ww. ustawy). Głównym celem przygotowania prognozy do projektu *Planu wykonawczego do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i dziedzictwo* (dalej *Prognoza*) jest identyfikacja potencjalnych zagrożeń dla środowiska i ludzi związanych z realizacją zapisów projektu *Planu wykonawczego do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i dziedzictwo* (dalej *Planu wykonawczego*), w tym określenie znaczących negatywnych oddziaływań na obszary i obiekty chronione oraz wskazanie możliwości i sposobów ograniczenia potencjalnych znaczących oddziaływań na środowisko związanych z realizacją postanowień dokumentu.

Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w *Prognozie*, został uzgodniony z organami właściwymi w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko tj. z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Mazowieckim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym².

(co wskazano w pismach z dnia, znak)

Zakres informacji oraz przeprowadzonych ocen i analiz uwzględnia charakter, funkcje i cele *Planu wykonawczego*, do którego *Prognoza* jest sporządzana, jak również informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów, powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania (zgodnie z art. 52 ust. 2 ustawy ooś).

1.2. Założenia metodyczne, zakres *Prognozy*

Plan wykonawczy do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i dziedzictwo jest dokumentem, którego realizacja związana jest z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Stanowi uszczegółowienie Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, która w obszarze kultura i dziedzictwo jako cel główny przyjmuje „Mazowsze bogate kulturowo” – wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia.

Metoda ogólna opracowania niniejszej *Prognozy* dotyczy szeroko rozumianych skutków środowiskowych wdrożenia *Planu wykonawczego* i nawiązuje do metody zastosowanej w prognozie

¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1112

² Dla opracowywanego *Planu wykonawczego do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i dziedzictwo* organem właściwym w sprawie opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest regionalny dyrektor ochrony środowiska oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny (zgodnie z art. 57 ust. 1 pkt 2 i art. 58 ust. 1. pkt 2 ustawy ooś).

oddziaływania na środowisko sporządzonej w 2021 roku do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze.

Niniejsza *Prognoza* sporządzona została do projektu *Planu wykonawczego* z dnia
Prognoza odwołuje się i analizuje w szczególności elementy *Planu* dotyczące kwestii środowiskowych. Wyczerpuje zakres problemowy wynikający z art. 51 ust. 2 ustawy o oś, który określa merytoryczną zawartość prognozy oddziaływania na środowisko. Sporządzanie *Prognozy* objęło następujące etapy:

1) Określenie zawartości, działań i inwestycji oraz powiązań projektu *Planu wykonawczego* z innymi dokumentami.

Zastosowano tu metody opisowe, poprzedzone analizą tekstu *Planu* i powiązanych z nim dokumentów.

2) Charakterystyka stanu środowiska.

Przeprowadzono ją z uwzględnieniem specyfiki *Planu wykonawczego*, stąd w różnym zakresie odnosi się do wpływu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego. Głównymi źródłami informacji były dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego oraz prognozy oddziaływania na środowisko.

3) Analiza stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem obejmowała obszary przewidziane do realizacji projektów.

4) Określenie problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu określono na podstawie analizy planu zadań ochronnych obszarów Natura 2000, w obrębie których zlokalizowano planowane inwestycje.

5) Identyfikacja celów ochrony środowiska, ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu.

Identyfikację tą przeprowadzono na podstawie analizy:

- obowiązujących dokumentów strategicznych Unii Europejskiej, odnoszących się przede wszystkim do zasad zrównoważonego rozwoju, zasad ochrony środowiska przyrodniczego, zasad przeciwdziałania zmianom klimatycznym i degradacji środowiska oraz zasad minimalizacji skutków tych zmian. Uwzględniono także zapisy Europejskiego Zielonego Ładu, który wyznacza kierunki rozwoju gospodarek Państw Członkowskich w długofalowej perspektywie celu klimatycznego całej Unii, jakim jest neutralność klimatyczna, którą planuje się osiągnąć do roku 2050,
- obowiązujących dokumentów krajowych, odnoszących się do zasad ochrony środowiska przyrodniczego, w tym różnorodności biologicznej.

6) Rozpoznanie przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko.

Ocena potencjalnego oddziaływania na środowisko została przeprowadzona dla wykazu projektów przeznaczonych do realizacji. Rozpoznanie przewidywanego znaczącego oddziaływania przeprowadzono metodą macierzową w odniesieniu do wybranych komponentów środowiska.

Analiza oddziaływania dotyczy zarówno etapu budowy, jak i fazy eksploatacji inwestycji, uwzględnia także rodzaj oddziaływania oraz siłę wpływu w kontekście presji wynikających z istniejącego zagospodarowania.

Wdrożenie projektowanego dokumentu prawdopodobnie nie spowoduje znaczących zmian w środowisku przyrodniczym województwa, w rozumieniu uszczuplenia zasobów i walorów środowiska abiotycznego i biotycznego, a także krajobrazu kulturowego. Należy spodziewać się zmian zarówno lokalnie negatywnych, jak i pozytywnych w szerszej perspektywie, dzięki ogólnej poprawie jakości życia mieszkańców regionu.

- 7) Wskazanie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących powstać w wyniku realizacji ustaleń *Planu*. Kluczowym aspektem tej części *Prognozy* było wskazanie działań zapobiegających, minimalizujących negatywne oddziaływanie na środowisko zarówno na etapie projektowym, w czasie wykonywania prac oraz działań kompensacyjnych wobec ewentualnych strat w środowisku wywołanych realizacją inwestycji.
- 8) Określenie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie. W dokumencie *Prognozy* wskazano rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.
- 9) Analiza możliwości wystąpienia znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko realizacji *Planu wykonawczego*.
Województwo mazowieckie nie posiada bezpośredniego sąsiedztwa z państwami ościennymi, a analiza przewidywanych skutków środowiskowych towarzyszących realizacji przedsięwzięć, wskazała na ich lokalny i regionalny charakter oraz wykluczyła możliwość wystąpienia znaczącego oddziaływania transgranicznego.
Zasięg terytorialny *Prognozy* obejmuje obszar województwa mazowieckiego.

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1. Zawartość projektowanego dokumentu

Plan wykonawczy do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i dziedzictwo jest dokumentem stanowiącym uszczegółowienie zapisów *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze*. *Plan* ma charakter komplementarny do *Strategii* a jego celem jest zapewnienie spójności działań inwestycyjnych w obszarze *Kultura i dziedzictwo* z celami strategicznymi określonymi w *SRWM 2030+* zawiera zaktualizowaną diagnozę dla obszaru *Kultura i dziedzictwo* wraz z imienną listą projektów instytucji kultury, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego wraz z informacją na temat zakresu przewidzianych inwestycji.

Analizowany dokument zawiera:

- **Wprowadzenie**, w którym przedstawiono cel i zakres *Planu* oraz możliwości ubiegania się o dofinansowanie na inwestycje realizowane w jego ramach. Odniesiono się do dokumentów strategicznych o randze europejskiej i krajowej, określających kluczowe cele w obszarze *Kultura i dziedzictwo*, jak również do dokumentów poziomu regionalnego, korespondujących z tematyką sporządzanego dokumentu oraz stanowiących dla niego ważny punkt odniesienia.
- **Część diagnostyczną** składającą się z:
 - diagnozy potencjału województwa mazowieckiego w obszarze *Kultura i dziedzictwo*, w zakresie kultury, dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej oraz turystyki,
 - analizy SWOT, mającej na celu rozpoznanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, jakie można zidentyfikować w obszarze *Kultura i dziedzictwo* województwa mazowieckiego,
 - wniosków z diagnozy.
- **Część programową**, obejmującą:

- kierunki działań i działania zapisane w *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze* w obszarze Kultura i dziedzictwo,
 - wykaz inwestycji służących realizacji kierunków działań *Strategii*, strategiczne rezultaty wdrażania oraz efekty realizacji projektów.
- **System realizacji *Planu wykonawczego***, ujmujący:
 - finansowanie w perspektywie 2021-2027 w ramach programów: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko na lata 2021-2027 (FEnIKS), Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FE PW), Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM 2021-2027),
 - potencjał administracyjny, gdzie określone zostały instytucje zaangażowane w realizację programów wdrażanych w perspektywie 2021-2027 (2030) (na poziomie regionalnym, w województwie mazowieckim odpowiedzialny będzie Zarząd Województwa Mazowieckiego),
 - źródła finansowania,
 - zarządzanie *Planem wykonawczym* - dokument podlegać będzie okresowemu monitorowaniu, służącemu ocenie stopnia realizacji określonych w dokumencie celów,
 - Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko,
 - Konsultacje społeczne - dokument zawiera informację o prowadzonych konsultacjach społecznych na wszystkich etapach opracowywania *Planu wykonawczego*.

2.2. Cel *Planu wykonawczego*

Plan wykonawczy ma służyć skutecznej realizacji celu *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze* w obszarze Kultura i dziedzictwo – Mazowsze bogate kulturowo. Rozwój województwa i poprawa jakości życia dzięki wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego nastąpi poprzez realizację projektów w ramach kierunków działań:

- ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego,
- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa,
- upowszechnianie kultury i twórczości,
- kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej.

Korelacja inwestycji z kierunkami działań określonymi w *Strategii*, w ramach celu rozwojowego służącemu kreowaniu Mazowsza jako regionu bogatego kulturowo, przedstawia syntetycznie poniższa tabela (Tabela 1.).

Tabela 1. Korelacja inwestycji ujętych w *Planie wykonawczym* z kierunkami działań *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+* w obszarze Kultura i dziedzictwo

<p>MAZOWSZE BOGATE KULTUROWO Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia</p>

Kierunki działań (priorytetowe)	Działania	Projekty planowane do realizacji
20. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego	20.1. Wspieranie prac konserwatorskich (w tym restauratorskich, renowacyjnych, rewaloryzacyjnych), rewitalizacja obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych	Zapisane w przedmiotach. Repozytorium Kurpiów i Ostrołęczan jako element zwiększenia dostępności dziedzictwa regionu. Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce (również 21.1, 21.2, 21.5, 21.6, 21.7, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)
		Rewaloryzacja zabudowań przy ul. Floriańskiej 23 w Gostyninie oddziału Muzeum Mazowieckiego w Płocku Muzeum Mazowieckie w Płocku (21.1, 21.2, 21.5, 21.6, 21.7, 22.1, 22.2, 22.3, 22.4, 23.1)
		Dostosowanie budynku przy ulicy Okulickiego 9 w Radomiu do działalności muzealnej Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu (21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 22.4, 23.1)
		Rewitalizacja siedziby głównej Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie wraz z budową nowej wystawy stałej Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie (21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 23.2)
		Rewaloryzacja budynku ekspozycyjnego Muzeum Szlachty Mazowieckiej na ulicy Warszawskiej 61 w Ciechanowie Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie (21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 22.4, 23.1)
		Rewaloryzacja nieruchomości w miejscowości Nowe Wymyśle – oddział Muzeum Mazowieckiego w Płocku Muzeum Mazowieckie w Płocku (20.2, 21.1, 21.2, 21.3, 21.5, 21.6, 21.7, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)
		Rewitalizacja zespołu pałacowego i założenia obronnego w Bieżuniu Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu (20.2, 21.1, 21.2, 21.3, 21.5, 21.6, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)

Kierunki działań (priorytetowe)	Działania	Projekty planowane do realizacji
		<p>Dostosowanie zabudowanych nieruchomości gruntowych przy ulicy Rynek 16 i Rwańska 1 w Radomiu do działalności muzealnej Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu (20.2, 21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)</p> <p>Przebudowa i rozbudowa infrastruktury techniczno-estradowej Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie (21.1, 21.2, 22.1, 23.1)</p> <p>Budowa budynku oficyny dworskiej na terenie Muzeum Ziemiaństwa w Dąbrowie, gm. Przesmyki Muzeum Regionalne w Siedlcach (21.2, 21.5, 22.1, 23.1)</p> <p>Odbudowa zabytkowego dworu w Nowych Iganiach z przeznaczeniem na organizację Muzeum Powstania Listopadowego (20.2, 21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 23.1)</p> <p>Modernizacja obiektu Bursy Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego w Otrębusach Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego (21.1, 21.2, 22.1, 23.1)</p> <p>Modernizacja budynku magazynu-dostosowanie do przepisów ppoż. oraz poprawy warunków przechowywania zbiorów Biblioteki Publicznej Miasta Stołecznego Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego Biblioteka Publiczna Miasta Stołecznego Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego (22.1)</p>

Kierunki działań (priorytetowe)	Działania	Projekty planowane do realizacji
		<p>Adaptacja dwóch wolnostojących budynków przy ul. Solec 24 w Warszawie na potrzeby edukacyjno-kulturalne i administracyjne Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie Muzeum Azji i Pacyfiku im. Andrzeja Wawrzyniaka w Warszawie (20.2, 20.3, 21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 22.2, 23.5)</p> <p>Modernizacja budynku Muzeum Więzienia Pawiak Muzeum Niepodległości w Warszawie (21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 23.2)</p> <p>Przebudowa elewacji i dachu budynku Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie (21.5, 22.1, 23.2)</p> <p>Rozbudowa i modernizacja teatru operowego Warszawskiej Opery Kameralnej przy Al. Solidarności 76b w Warszawie Warszawska Opera Kameralna w Warszawie (22.1, 22.4, 23.2)</p>
	20.2. Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, w tym kulturalnych, turystycznych i społecznych	
	20.3. Inwentaryzacja i digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego	Budowa Centralnego Magazynu zbiorów wraz z przestrzenią zwiększającą dostęp do kultury na terenie Muzeum Pozytywizmu w Gołotczyźnie Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie (21.1, 21.2, 21.5, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)
21. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla	21.1. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze	<p>Budowa nowej siedziby Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu (21.2, 21.5, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)</p> <p>Budowa Międzynarodowego Ośrodka Edukacji i Dziedzictwa Kulturowego w Opinogórze</p>

Kierunki działań (priorytetowe)	Działania	Projekty planowane do realizacji
rozwoju gospodarczego i promocji województwa		Muzeum Romantyzmu w Opinogórze (21.2, 21.3, 21.5, 21.6, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)
		Budowa budynku oficyny dworskiej na terenie Muzeum Ziemiaństwa w Dąbrowie, gm. Przesmyki Muzeum Regionalne w Siedlcach (21.2, 21.5, 22.1, 23.1)
		Budowa obiektów: budynku edukacyjno-warsztatowego oraz budynku wystawienniczego na terenie Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie (21.2, 21.5, 21.6, 21.7, 22.1, 22.2, 22.4, 23.1)
		Budowa dwóch budynków administracyjno-muzealnych na terenie parku w Muzeum Witolda Gombrowicza we Wsoli Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie (21.2, 21.5, 22.1, 23.1)
	21.2. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	Rozbudowa Mazowieckiego Centrum Sztuki Współczesnej "Elektrownia" w Radomiu Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” w Radomiu (21.5, 22.1, 22.2, 23.1)
	21.3. Wspieranie rozwoju różnych form turystyki, produktów oraz wydarzeń turystycznych	
	21.4. Wspieranie działalności stowarzyszeń i organizacji, w tym o znaczeniu międzynarodowym	
	21.5. Ochrona, pielęgnowanie i promowanie spuścizny kulturowej (materialnej i niematerialnej), w tym podnoszenie świadomości kulturowej	
	21.6. Kreowanie ośrodków i kształtowanie regionalnej tożsamości kulturowej	
	21.7. Wspieranie i promocja różnorodności kulturowej	
	21.8. Wspieranie przedsiębiorczości i współpracy w obszarze kultury, dziedzictwa kulturowego	

Kierunki działań (priorytetowe)	Działania	Projekty planowane do realizacji
	i turystyki	
22. Upowszechnianie kultury i twórczości	22.1. Rozwój infrastruktury kultury, wydarzeń i projektów kulturalnych	Modernizacja wraz z przebudową budynku Sali Widowiskowej Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” w Otrębusach Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego
	22.2. Wspieranie rozwoju edukacji kulturalnej i artystycznej	
	22.3. Wspieranie rozwoju przemysłu kreatywnego	
	22.4. Wzmacnianie uczestnictwa w kulturze, w tym poprzez technologię cyfrową (e-kultura, digitalizacja)	
23. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej	23.1. Wspieranie ośrodków miejskich i wiejskich w upowszechnianiu potencjału kultury wraz z rozwojem funkcji turystycznych	
	23.2. Promowanie potencjału kulturowego Warszawy	

Źródło: opracowanie MBPR na podstawie wykazu projektów przekazanego przez Departament Nadzoru Właścicielskiego i Inwestycji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

Znaczna część inwestycji planowanych w *Planie wykonawczym* poziomu krajowego, regionalnego oraz lokalnego wpisuje się w zapisy kilku działań. W najszerszym zakresie realizowane będą działania:

- 20.1. Wspieranie prac konserwatorskich (w tym restauratorskich, renowacyjnych, rewitalizacyjnych), rewitalizacja obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych (17 inwestycji);
- 21.1. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze (5 inwestycji).

2.3. Powiązania projektu *Planu wykonawczego* z innymi dokumentami

Plan wykonawczy będzie służyć realizacji celów strategicznych określonych w **Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze**³ w zakresie kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki, które wpisują się cele strategiczne dokumentów wspólnotowych, krajowych oraz regionalnych, dotyczących określonych obszarów tematycznych. Strategia to najważniejszy dokument Samorządu Województwa, określający kierunki polityki rozwoju w okresie średnio- i długookresowym, jak również kluczowe wyzwania i cele rozwojowe do realizacji przez Samorząd Województwa Mazowieckiego oraz inne podmioty. Kierunki działań i działania w obszarze Kultura i Dziedzictwo przedstawione zostały w Tabeli nr. 1.

³ Uchwała nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r.

Kolejnym kluczowym dokumentem powiązany z *Planem wykonawczym* jest **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego**⁴. Jest to akt planowania przestrzennego określający, m.in. stan i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, w tym również w zakresie kultury, dziedzictwa kulturowego i turystyki. Do kierunków zagospodarowania przestrzennego związanych z projektowanym dokumentem można zaliczyć kształtowanie atrakcyjności turystycznej i okołoturystycznej, zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych.

Strategia rozwoju kultury w województwie mazowieckim na lata 2023-2027⁵ stanowi główny, kierunkowy i wieloletni instrument zarządzania rozwojem kultury przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Misją strategii to hasło „*Kultura łączy każdego*” rozumiana jako podejmowanie współpracy, łączenie potencjałów i wyzwalanie kreatywności różnych grup, środowisk i podmiotów zainteresowanych rozwojem województwa, to naczelna idea proponowanej polityki kulturalnej.

Powiązany z projektowanym dokumentem jest **Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025**⁶, w którym przedstawiono zarys problematyki dziedzictwa w województwie i stan opieki nad nim. Zdefiniowano również kluczowe problemy związane z opieką nad zabytkami i wyznaczono obszary koncentracji działań czyli obszary strategiczne Programu. Zaproponowane w Programie przedsięwzięcia mają na celu eliminację negatywnych zjawisk oraz budowanie i promowanie pozytywnych działań służących zrównoważonej opiece nad dziedzictwem województwa.

Strategia rozwoju turystyki w województwie mazowieckim na lata 2023-2027⁷ stanowi kontynuację działań podejmowanych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego w obszarze rozwoju turystyki. Celem strategii jest stworzenie klarownej i efektywnej ścieżki rozwoju turystyki na Mazowszu w nadchodzących latach. Wyzwania, stojące przed turystyką regionu, zostały pogrupowane w ramach czterech celów strategicznych:

1. wyraziste i uporządkowane wewnętrznie produkty turystyczne,
2. zintegrowany marketing turystyczny,
3. wzmocnienie zaplecza rozwoju turystyki,
4. synergia działań turystyki z innymi sektorami.

Realizacja tych celów ma stanowić odpowiedź na zdiagnozowane w dokumencie problemy w obszarze turystyki regionu.

3. STAN ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Opis stanu środowiska przyrodniczego obejmuje stan: wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, lasów, atmosfery oraz surowców mineralnych, a także form ochrony przyrody i bioróżnorodności.

3.1. Wody powierzchniowe

Cały obszar województwa mazowieckiego położony jest w dorzeczu rzeki Wisły, która toczy wody na odcinku o długości 330 km, kształtując stosunki hydrograficzne regionu. Głównymi rzekami Mazowsza są również: Narew, Bug, Pilica, Orzyc, Liwiec, Wkra, Bzura oraz Skrwa. Sieć hydrograficzna regionu jest dobrze rozwinięta, długość podstawowej sieci rzecznej wynosi ok. 7 tys. km. Układ

⁴ Uchwała nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r.

⁵ Uchwała nr 155/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 września 2023 r.

⁶ Uchwała nr 169/21 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2021 r.

⁷ Uchwała nr 157/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 września 2023 r.

hydrograficzny cechuje duża liczba małych rzek o niewielkich zasobach wodnych i znacznych wahaniami poziomu wód, które spowodowane są głównie sezonowością oraz niestabilnością zasilania: wysokie stany występują zwykle w czasie wiosennych roztopów, a niskie - latem i jesienią. Wysokie stany wód niezwiązane z porami roku mogą również wystąpić w związku z obfitymi opadami deszczu. Około 1,2% powierzchni⁸ województwa zajmują wody powierzchniowe, które można podzielić na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) rzeczne (374⁹ szt.), zbiornikowe (3 szt.) oraz jeziorne (6 szt.). Jeziora zajmują niewielką powierzchnię województwa mazowieckiego, pełnią jednak istotne funkcje: ekologiczne, krajobrazowe, gospodarcze i turystyczne. Główne ich skupisko znajduje się w zachodniej części regionu, na Pojezierzu Gostynińskim, a największe z nich to Jezioro Zdworskie o powierzchni ok. 355 ha. Kolejnymi co do wielkości są Jeziora: Urszulewskie (293 ha), Lucieńskie (201 ha), Białe (150 ha) i Szczutowskie (91 ha). Na Mazowszu znajdują się też trzy duże, sztuczne zbiorniki wodne: Jezioro Włocławskie, Jezioro Zegrzyńskie, Domaniów, a także niewielkie, o powierzchni lustra wody do 50 ha. Pełnią głównie funkcje retencyjne, ale są również wykorzystywane gospodarczo, rekreacyjnie i turystycznie. Istotne dla środowiska przyrodniczego są także obszary torfowisk i terenów podmokłych ze względu na utrzymanie naturalnej retencji. Ich największe powierzchnie występują w Kotlinie Warszawskiej, na Równinie Raciąskiej oraz Kurpiowskiej, a także w dolinach rzecznych.

Z głównymi rzekami regionu związane jest zagrożenie powodziowe. W największym stopniu występuje ono w dolinie Wisły, Narwi, Bugu, Pilicy i Bzury. Zagrożenie stwarzają również duże sztuczne zbiorniki wodne, których wody w przypadku przerwania zabezpieczeń będą miały skutki katastrofalne.

Jakość wód powierzchniowych województwa mazowieckiego jest niezadawalająca. Wg rocznych ocen jakości wód powierzchniowych¹⁰, w regionie utrzymuje się zły stan ogólny rzek. Za przyczynę nadmiernego ich zanieczyszczenia uznaje się gospodarkę komunalną, niedostateczną sanitację obszarów wiejskich oraz rolnictwo. Sytuacja ta wymusza konieczność podejmowania działań ochronnych, w tym przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzenia rolniczego i komunalnego.

3.2. Wody podziemne

W województwie mazowieckim zlokalizowanych jest (w całości lub w części) 23 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), które związane są z geologicznymi utworami czwartorzędowymi, trzeciorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Piętro wodonośne czwartorzędu, wyróżniające się najłatwiejszą odnawialnością oraz najpłytszym występowaniem, stanowi główny rezerwuuar wód podziemnych województwa mazowieckiego. Ważnym zasobem jest oligoceński poziom wodonośny (piętro trzeciorzędowe), którego głównym użytkownikiem jest aglomeracja warszawska. Najcenniejszymi zasobami wód podziemnych (tj. fragmenty jednostek hydrostrukturalnych i systemów wodonośnych), wymagającymi szczególnej ochrony, charakteryzują się główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP). W województwie wyznaczonych jest 16 takich zbiorników.

Część wód podziemnych regionu wykazuje właściwości lecznicze i termalne. W lecznictwie uzdrowiskowym stosowane są w Konstancinie-Jeziornie, natomiast udokumentowane złoża wód termalnych występują w rejonie Mszczonowa oraz miejscowości Sobienie Kiełczewskie. Rejonem najbardziej perspektywnym dla pozyskania energii geotermalnej jest niecka Płocka oraz okolice Mszczonowa.

⁸ Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2023, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2023;

⁹ Podział o według II aktualizacji „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, przyjętej rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz.U. 2023.300);

¹⁰ Wykonywanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, w odniesieniu do JCWP, na podstawie wyników klasyfikacji stanu lub potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego;

Rolnictwo jest znaczącym czynnikiem¹¹ wpływającym na jakość wód podziemnych regionu – stosowanie dużych ilości chemicznych środków ochrony roślin i nawozów mineralnych powoduje narażanie na przesączanie zanieczyszczeń do wód podziemnych wraz z wodami powierzchniowymi i opadowymi. Z tego względu wody podziemne wymagają ochrony, gdyż są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę. Wokół ich ujęć ustanawiane są strefy ochronne, w obrębie których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia dotyczące użytkowania gruntów oraz korzystania z wody.

3.3. Gleby i użytki rolne

Gleby Mazowsza cechuje mozaikowość, z przewagą gleb lekkich, biellicowych, powstałych głównie z piasków i żwirów, występujących na sandrach oraz tarasach nadzalewowych. Gleby brunatne (wyługowane i płowe), wykształcone z piasków gliniastych występują na wysoczyznach pochodzenia morenowego, a w obniżeniach terenu spotkać można najbardziej żyzne ziemie czarne, zlokalizowane głównie w rejonie równin: Raciąskiej, Warszawskiej i Błońskiej. Równie wartościowe gleby brunatne właściwe, znajdują się w okolicach Opinogóry. Mady – żyzne gleby aluwialne występują w obrębie tarasów zalewowych w dolinach większych rzek. Dna dolin i obszary bezodpływowe zajmują bagienne gleby torfowo-mułowe oraz zdegradowane gleby pobagienne (murszowe). Największe ich kompleksy znajdują się na równinach: Błońskiej i Raciąskiej, a także w dolinie Wisły.

Gleby województwa mazowieckiego wykazują duże zróżnicowanie przydatności rolniczej, z przewagą kompleksów słabej i średniej jakości. Ok. 18% powierzchni użytków rolnych województwa¹² leży na najbardziej wartościowych glebach, zaliczanych do kompleksów 1-3 przydatności rolniczej. Udział gleb zakwaszonych w powierzchni użytków rolnych dotyczy większości arealów. Według badań przeprowadzonych przez IUNG¹³ w latach 2020-2022 ok. 60% mazowieckich gleb zaliczane jest do bardzo kwaśnych i kwaśnych (pH poniżej 5,5). Na terenie województwa mazowieckiego gleby są w większości wolne od zanieczyszczeń metalami ciężkimi oraz siarką. Ze względu na ograniczenie emisji jej zawartość spadła do naturalnych, niskich poziomów, w związku z czym prognozowane są możliwe niedobory tego pierwiastka. Tylko w powiatach¹⁴: płońskim, kozienickim i mińskim odnotowano niewielki wzrost zanieczyszczeń wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi. Zagrożeniem dla gleb jest również erozja wietrzna, którą objętych jest ok. 33% gruntów rolnych, głównie na obszarach o glebach lekkich i nadmiernie wylesionych¹⁵.

Jakość gleb przekłada się na sposób jej użytkowania, szczególne znaczenie ma to w działalności rolniczej. W 2023 r. użytki rolne zajmowały 67,5% powierzchni województwa, spośród nich blisko 68% ich arealów stanowiły grunty orne. Od wielu lat obserwuje się niewielką tendencję spadkową¹⁶ udziału gruntów ornych w użytkach rolnych Mazowsza, a także nasilenie procesu zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze i nieleśne. W szczególności ten ostatni trend dotyczy terenów peryferyjnych Warszawy oraz miejsc atrakcyjnych krajobrazowo. Utrzymywanie się takiej tendencji może znacznie zmniejszyć rolniczą przestrzeń produkcyjną województwa, w tym najcenniejszą z punktu widzenia produkcji rolnej.

¹¹ Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, Warszawa 2022

¹² Okresowa ocena Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego. Część I. Warszawa, 2023 r.

¹³ Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2020-2022, Eurofins OBIKŚ Polska Sp. z o.o., Katowice, 2022 r.

¹⁴ Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, Warszawa 2022

¹⁵ Raport o stanie środowiska województwa mazowieckiego w 2020 r., GIOŚ, Warszawa, 2020 r.

¹⁶ Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2023, GUS, Warszawa 2023 r.

3.4. Lasy

Lasy i grunty leśne zajmują około 843,5 tys. ha i zapewniają prawidłowe funkcjonowanie środowiska oraz sprzyjają spójności przestrzeni przyrodniczej województwa. Największą grupę zbiorowisk leśnych (około 64%) stanowią bory z dominującym udziałem sosny (76,3%), do pozostałych lasotwórczych gatunków drzew należą: olsza (7,4%), dąb (6,3%) i brzoza (5,2%). Naturalne stanowiska lipy szerokolistnej, jodły pospolitej, buku zwyczajnego i świerka pospolitego występują jedynie w południowej części województwa. Drzewostany woj. mazowieckiego znajdują się w średnim wieku¹⁷ 59 lat. Same lasy zajmują około 831,5 tys. ha, co przekłada się na lesistość¹⁸ regionu na poziomie 23,4%. Rozmieszczenie przestrzenne lasów nie jest równomierne, przeważająca ich część położona jest w północno-wschodniej, wschodniej i południowej części województwa mazowieckiego. Do powiatów¹⁹ o najwyższej lesistości zaliczają się: przysuski (34,5%), wyszkowski (33,9%), szydlowiecki (33,6%), kozienicki (32,2%), ostrołęcki (31,9%), przasnyski (30,8%), garwoliński (30,6%). Duże, zwarte i zróżnicowane siedliskowo kompleksy leśne są ważnym elementem korytarzy ekologicznych oraz stanowią refugia wielu rzadkich gatunków roślin, zwierząt i grzybów. Najcenniejsze z tych ostoi są objęte różnymi formami ochrony prawnej. Istotną funkcję pełnią lasy wokół stolicy, które wraz z innymi terenami otwartymi tworzą „zielony pierścień” Warszawy.

3.5. Jakość powietrza

Jakość powietrza na terenie województwa mazowieckiego zależy jest zarówno od: wielkości emisji ze źródeł na jego terenie, napływu zanieczyszczeń z regionów sąsiednich, jak i warunków meteorologicznych oraz zmian klimatycznych. Dwa pierwsze czynniki są wynikiem działalności ludzkiej, więc dzięki odpowiednim zabiegom możliwe jest zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń. Występujące w regionie antropogeniczne źródła emisji mają charakter punktowy, liniowy, powierzchniowy. Prowadzone badania jakości powietrza w ramach państwowego monitoringu środowiska pokazują, że w województwie mazowieckim największe stężenia monitorowanych zanieczyszczeń występują na terenach zurbanizowanych, gdzie duży udział mają zanieczyszczenia komunikacyjne o charakterze liniowym. Na obszarach pozamiejskich zanieczyszczenia pochodzą głównie z niskiej emisji powierzchniowej. Emisja zanieczyszczeń pochodząca z indywidualnego ogrzewania budynków, nadal generuje wysokie stężenia zanieczyszczeń pyłowych i benzo(a)pirenu. Przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 zarejestrowano w 2022 r. na połowie stacji pomiarowych w województwie mazowieckim.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²⁰, corocznie dokonywana jest ocena poziomów substancji w powietrzu, na podstawie której oceniana jest jakość powietrza w podziale na cztery strefy: aglomeracja warszawska, m. Płock, m. Radom oraz strefa mazowiecka, obejmująca pozostały obszar województwa. Wyniki oceny w 2022 r. wskazują, że aby przywrócić obowiązujące standardy jakości powietrza należy podjąć działania w strefach:

- aglomeracja warszawska (ze względu na poziom dopuszczalny dwutlenku azotu NO₂, i pyłu zawieszonym PM10);
- miasto Radom oraz strefa mazowiecka (ze względu na poziom docelowy benzo(a)piren w pyłe zawieszonym PM10).

¹⁷ Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasów 2019 – 2023, PGL LP, Sękocin Stary 2024

¹⁸ Rocznik Statystyczny Leśnictwa, GUS, Warszawa 2023

¹⁹ BDL GUS, stan na 2023 r.

²⁰ (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.)

Ponadto, we wszystkich czterech strefach został przekroczony poziom celu długoterminowego ozonu. Dla pozostałych zanieczyszczeń tj. dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM_{2,5}, tlenku węgla, benzenu, ołowiu, arsenu, kadmu oraz niklu w pyłe zawieszonym PM₁₀, tlenków azotu, na terenie wszystkich stref województwa mazowieckiego poziomy dopuszczalne lub docelowe zostały dotrzymane (klasa A).

W celu ograniczenia tego typu emisji, od 1 października 2023 roku w granicach Warszawy zabroniono używania węgla kamiennego oraz jego pochodnych. Istotnym źródłem zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu, zwłaszcza na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o dużym natężeniu ruchu, jest komunikacja samochodowa. Zanieczyszczenia pyłowe powstają głównie w wyniku ścierania się opon i nawierzchni dróg oraz hamulców, natomiast tlenki azotu emitowane są z układów wydechowych pojazdów. Natężenie emisji pochodzących z komunikacji zwiększa się na przestrzeni lat wraz ze wzrostem ilości pojazdów silnikowych, zwłaszcza samochodów oraz ciągników. Smog komunikacyjny jest problemem przede wszystkim aglomeracji warszawskiej oraz dużych miast. W okresie grzewczym, w połączeniu z niską emisją oraz niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi smog staje się bardziej uciążliwy, wpływając negatywnie na zdrowie ludzi, żywotność ekosystemów oraz poszczególnych roślin i zwierząt. Przemysł jest kolejnym źródłem zanieczyszczeń. Emitentami są zakłady szczególnie uciążliwe, do których należą m.in.: elektrociepłownie, kotłownie i zakłady przemysłowe zlokalizowane w Płocku, Warszawie, Koziencach i Ostrołęce. Pochodzące z tych punktowych źródeł emisje uzależnione są przede wszystkim od branży oraz stosowanej w danym zakładzie technologii. Ze względu na dużą wysokość kominów, przemysł w znacznym stopniu emituje zanieczyszczenia poza granice województwa. Zła jakość powietrza przyczynia się do występowania szeregu chorób cywilizacyjnych. Uzyskanie jej zdecydowanej poprawy na Mazowszu wymaga dalszych działań, w szczególności w zakresie redukcji niskiej emisji. Ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery wymaga przede wszystkim rozbudowy i modernizacji miejskich sieci ciepłowniczych, wymiany indywidualnych źródeł ciepła, termomodernizacji budynków, zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii w ciepłownictwie, zwiększania udziału transportu zbiorowego i rowerowego oraz zwiększania powierzchni terenów zieleni. Czynnikiem wpływającym na jakość powietrza są też uciążliwości zapachowe. Do najbardziej problematycznych i jednocześnie najpowszechniejszych źródeł emisji odorów należą: wielkopowierzchniowe chlewnie i fermy drobiarskie, oczyszczalnie ścieków oraz obiekty gospodarki odpadami, jak też zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego. Źródłem znacznych uciążliwości zapachowych jest również rafineria ropy naftowej²¹ w Płocku.

3.6. Hałas

Ruch komunikacyjny jest głównym źródłem hałasu w województwie mazowieckim. Hałas drogowy (uliczny) związany jest przede wszystkim z ruchem samochodowym i stanowi zagrożenie na terenach zurbanizowanych. Systematyczny wzrost ilości pojazdów, długości dróg oraz nasilenie ciężarowego ruchu tranzytowego w regionie, przyczyniają się do zwiększenia uciążliwości spowodowanych nadmiernym hałasem. Obserwuje się również coraz większe oddziaływanie towarzyszące rozwojowi transportu lotniczego, zaś emisje uciążliwych dźwięków związane z przemysłem i działalnością usługową mają coraz mniejsze znaczenie. Duże uciążliwości akustyczne charakterystyczne są dla Warszawy – w której kumulują się wszystkie rodzaje hałasu, a także jej aglomeracji oraz większych²²

²¹ Okresowa ocena Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego. Część I. Warszawa, 2023 r.

²² Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, Warszawa 2022

miast. W celu dostosowania poziomu hałasu w środowisku do poziomu dopuszczalnego sporządzane są mapy akustyczne oraz opracowywane programy ochrony środowiska przed hałasem. Są to uchwalane przez Sejmik Województwa strategiczne dokumenty stanowiące akty prawa miejscowego, wpisujące się w długoterminowy plan ochrony mieszkańców przed hałasem.

3.7. Surowce mineralne

W województwie mazowieckim, charakteryzującym się nizinnym charakterem rzeźby terenu, dominują złoża skał osadowych okruchowych pozyskiwane odkrywkowo. Z grupy surowców energetycznych rozpoznane zostały pojedyncze złoża gazu ziemnego, ropy naftowej i węgla brunatnego. Złoża te nie są obecnie eksploatowane. Na południu, w powiecie szydłowieckim i przysuskim, występują skały osadowe lite (piaskowce) w postaci kamieni łamanych i blocznych, które są pozyskiwane w kamieniołomach. Największe znaczenie dla gospodarki regionu mają piaski i żwiry, które znajdują szerokie zastosowanie w budownictwie, a także surowce ilaste ceramiki budowlanej. Występują one powszechnie niemal na terenie całego województwa w licznych złożach, które często leżą blisko siebie tworząc skupiska. W gospodarce Polski nie mają one jednak większego znaczenia, gdyż stanowią zaledwie ok. 7% zasobów krajowych²³. Zasoby kopalin są nieodnawialne, powinny być zatem użytkowane w sposób zrównoważony. Ich wydobycie powoduje lokalne zmiany krajobrazu oraz stosunków wodnych. Obniżenie poziomu wód gruntowych w sąsiedztwie odkrywkowej eksploatacji złóż stanowi zagrożenie dla pobliskich siedlisk roślinnych oraz rolnictwa. Właściwa rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych dzięki tworzeniu nowych ekosystemów leśnych lub wodnych może zrównoważyć koszty działalności wydobywczej.

3.8. Obszary chronione i różnorodność biologiczna

Obszary prawnie chronione w 2023 roku obejmowały 29,7% powierzchni²⁴ województwa mazowieckiego. System prawnej ochrony przyrody w województwie tworzą:

- Kampinoski Park Narodowy o powierzchni ponad 38 tys. ha, który wraz z otuliną w 2000 roku został uznany przez UNESCO za Rezerwat Biosfery „Puszcza Kampinoska”. Jedyne w województwie park narodowe położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy. Obejmuje fragment pradoliny Wisły w zachodniej części Kotliny Warszawskiej. Około 71 % powierzchni KPN stanowią lasy. W znacznej mierze porastają one kompleksy wydmowe, między którymi znajdują się rozległe obszary bagien porośnięte olsami i łęgami. Obok ochrony przyrody, celem powołania KPN była ochrona pamiątek historii i kultury znajdujących się na terenie Puszczy Kampinoskiej. Bezpośrednie sąsiedztwo z aglomeracją warszawską sprawia, że KPN jest jednym z lepiej przystosowanych polskich parków narodowych do uprawiania turystyki i rekreacji dzięki bogatej ofercie dydaktyki przyrodniczej oraz rozwiniętej sieci szlaków turystycznych – w tym rowerowych. Charakterystycznym zwierzęciem dla parku i jego symbolem jest łoś.
- 190 rezerwatów przyrody, które w województwie zajmują powierzchnię ponad²⁵ 19,5 tys. ha. Chronią naturalne lub mało zmienione ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, w tym siedliska roślin, zwierząt, grzybów, a także przyrodę nieożywioną. Najliczniejszą grupę stanowią rezerваты leśne i faunistyczne, pozostałe to: krajobrazowe, florystyczne, torfowiskowe, wodne, przyrody nieożywionej i jeden rezerwat stepowy. Podstawowym dokumentem, zawierającym cele ochrony

²³ Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, Warszawa 2022

²⁴ Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2023, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2023

²⁵ BDL GUS, stan na 2023 r.

oraz listę działań ochronnych jest plan ochrony, który ustanawiany jest w formie zarządzenia przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Dla pozostałych rezerwatów przyrody, do czasu ustanowienia planu ochrony, sporządza się zadania ochronne.

- 9 parków krajobrazowych. W skład Mazowieckiego Zespołu Parków Krajobrazowych wchodzi 5 z nich: Mazowiecki, Nadbużański, Kozienski, Chojnowski, Brudzeński. Znajdują się one całkowicie w granicach województwa, zaś pozostałe 4 parki: Gostyński-Włocławski, Górznieńsko-Lidzbarski, Bolimowski i Podlaski Przełom Bugu położone są na granicy z województwami ościennymi. Łączna powierzchnia parków wynosi ponad 173,5 tys. ha. Obejmują obszary chronione z uwagi na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe. Posiadają niższy status ochronny niż parki narodowe i rezerваты przyrody – na ich terenie dopuszcza się działalność gospodarczą, jednak z ograniczeniami wynikającymi z celów ochrony. Służą także turystyce i rekreacji, wypoczynkowi oraz edukacji ekologicznej.
- 30 obszarów chronionego krajobrazu, które zajmują łącznie ponad 836,5 tys. ha. Obejmują tereny wyróżniające się krajobrazowo, o zróżnicowanych ekosystemach: dolin rzecznych, ciągów wzgórz, kompleksów leśnych, torfowisk oraz wydm. Są wartościowe m.in. ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem.
- obszary Natura 2000, utworzone dzięki dyrektywom UE: „ptasiej” i „siedliskowej” w celu zachowania bardzo rzadkich w skali Europy lub zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk przyrodniczych. Należy podkreślić, iż znaczna część obszarów Natura 2000 pokrywa się wzajemnie. W województwie położonych jest w całości lub częściowo 16 obszarów specjalnej ochrony ptaków, 63 wyznaczone na podstawie dyrektywy siedliskowej (24 obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i 39 specjalnych obszarów ochrony siedlisk) oraz 1 obszar chroniony na mocy zarówno dyrektywy „ptasiej”, jak i „siedliskowej” (Puszcza Kampinoska PLC140001).
- 902 użytki ekologiczne będące pozostałościami naturalnych ekosystemów. Obecnie mają znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Ich celem jest zachowanie unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, które stanowią np. naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, grzybów i zwierząt, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub sezonowego przebywania.
- 35 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, które cechuje wyjątkowość walorów widokowych lub estetycznych krajobrazów naturalnych i kulturowych. Są to miejsca często znacznie przekształcone na skutek działalności człowieka, w których obok obiektów kulturowych harmonijnie współistnieje przyroda. Ochroną objęte są m.in. zabytkowe budowle: pałacyki, dworki, kościoły wraz z towarzyszącą im przyrodą (zespoły pałacowo-parkowe).
- 7 stanowisk dokumentacyjnych, które stanowią ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania form geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskiń lub schronisk podskalnych wraz z namuliskami oraz fragmentów eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Ochroną na stanowiskach dokumentacyjnych objęta jest także cała występująca na ich obszarze fauna i flora.
- pomniki przyrody – głównie są to okazałe, pojedyncze drzewa, ich grupy bądź aleje, a także głązy narzutowe odznaczające się indywidualnymi, wyróżniającymi je cechami o wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej czy historycznej. Ich ilość często ulega zmianom ze względu na

względną łatwość utraty walorów. W 2023 roku²⁶ w województwie mazowieckim znajdowało się 4032 pomniki przyrody.

Utrzymanie systemu obszarów chronionych służy ochronie bogactwa przyrodniczego województwa, a także zachowaniu bioróżnorodności. Funkcję łączników pomiędzy różnymi obszarami chronionymi, pełni sieć korytarzy ekologicznych, wyznaczona w 2005 r. przez GDOŚ. Koncepcja ma na celu zapewnienie ciągłości środowiska oraz tras migracji zwierząt, a wraz z nimi służy rozprzestrzenianiu innym, mniej „ruchliwym” organizmom, np. roślinom i grzybom. Zapobiega wymieraniu gatunków na poziomie lokalnym, zmniejszaniu różnorodności biologicznej, a także zapewnia wymianę genów między populacjami oraz ciągłość ekologiczną i populacyjną, sięgającą daleko poza granice województwa, jak również kraju.

3.9. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

W przypadku braku realizacji *Planu wykonawczego do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i Dziedzictwo* nie prognozuje się znaczących zmian istniejącego środowiska.

4. STAN ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM

Za obszary objęte przewidywanym znaczącym oddziaływaniem na środowisko w niniejszej *Prognozie* przyjęto miejsca realizacji projektów – obiekty budowlane wraz z ich najbliższym otoczeniem²⁷. Stan środowiska określono na podstawie analizy m.in. występowania obiektów względem form ochrony przyrody, położenia w sąsiedztwie terenów objętych zagrożeniem powodziowym (zalaniem wodą 100-letnią, tj. odpowiadającą zagrożeniu powodziowemu wynoszącemu 1%²⁸) oraz w obrębie krajobrazów priorytetowych wskazanych w audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego²⁹. Z uwagi na lokalizację obiektów w większości w miastach lub terenach poddanych uprzednio zagospodarowaniu rzeczywisty stan środowiska wokół nich należy uznać za stabilny i poddany kontroli człowieka (nie licząc sytuacji ekstremalnych czy też gwałtownych zjawisk pogodowych). Ulega on znaczącej antropopresji poprzez zagospodarowanie od czasów historycznych.

W ramach analizy stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem zauważalna jest różnica pomiędzy projektami realizowanymi w miastach w otoczeniu wysoce zurbanizowanym, a tymi zlokalizowanymi w mniejszych miejscowościach. W pierwszym przypadku trudno mówić o znaczących interakcjach pomiędzy miejscami realizacji projektów a terenami biologicznie czynnymi oraz wskazać znaczące oddziaływanie na środowisko danego obiektu, a nie skumulowane oddziaływanie całego obszaru zabudowanego.

Projekty zlokalizowane poza silnie zurbanizowanymi obszarami mają możliwość większej interakcji z przyrodą poprzez ich realizacje w obszarze wyodrębnionych np. zespołów pałacowo-parkowych. Tego typu formy zagospodarowania są potencjalnie bardziej związane ze środowiskiem przyrodniczym, a ich oddziaływania przestrzenne utrwalane są od czasów kiedy te założenia powstawały. Obecna ingerencja

²⁶ BDL GUS, stan na 2023

²⁷ Zgodnie wykazem projektów przeznaczonych do realizacji stanowiącym Załącznik nr 2 do Planu Wykonawczego

²⁸ MZP – Obszary zagrożenia powodziowego 1% opublikowane 4 listopada 2022 r. przez PGW Wody Polskie <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2178,mapa-zagrozenia-powodziowego-mzp>

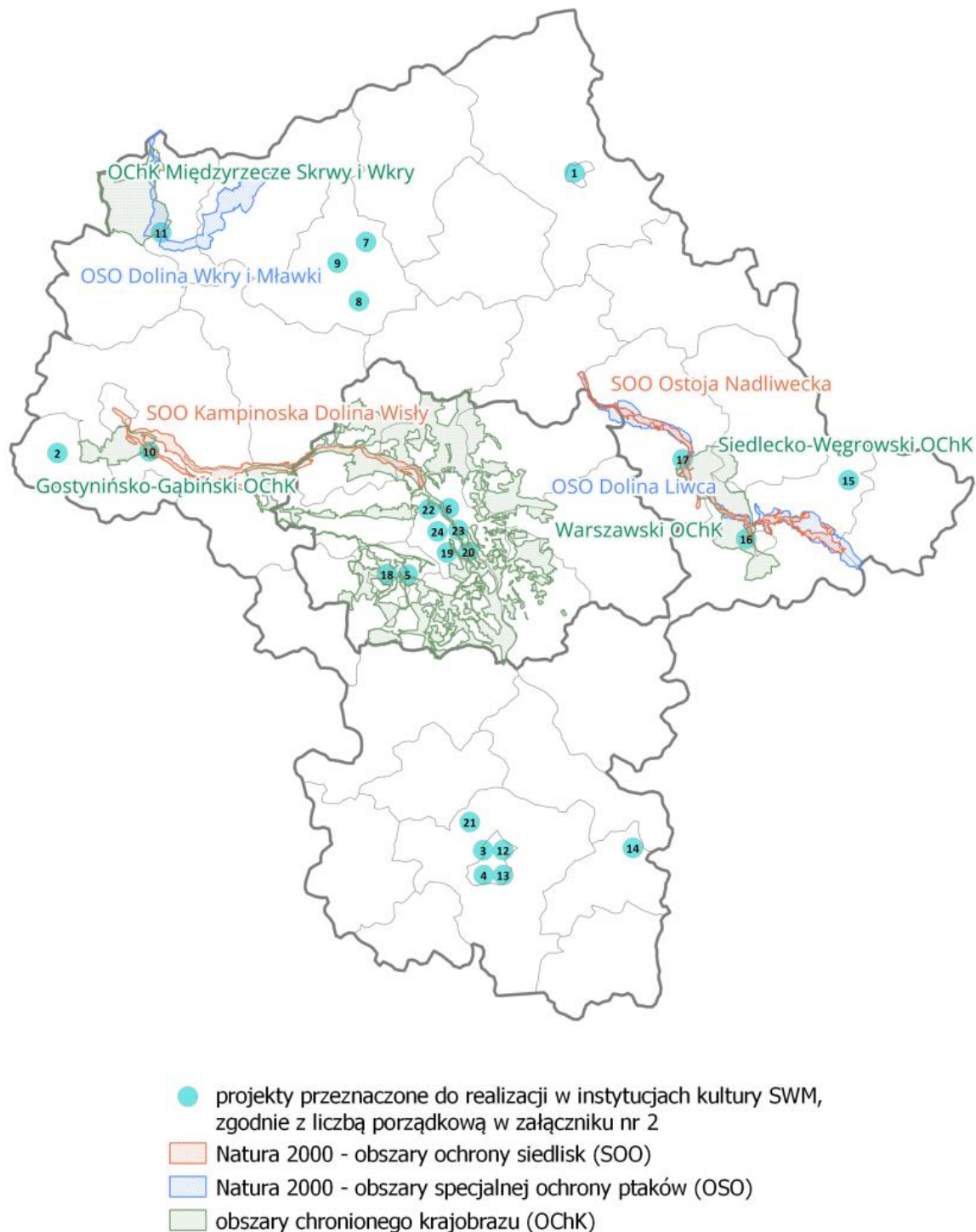
²⁹ Uchwała nr 48/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 26 marca 2024 r.

mogłyby być znacząco niekorzystana w wypadku zastosowania dawnych technologii budowlanych i mniej restrykcyjnych niż obecnie przepisów ochrony środowiska, jednakże wskazane w *Planie wykonawczym* projekty realizowane będą z zachowaniem najnowszych standardów technologicznych i prawnych w zakresie ochrony środowiska oraz poszanowaniem walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Część z analizowanych obiektów przeznaczonych do realizacji znajduje się w obrębie obszarów prawnie chronionych:

- dwa obiekty w Otrębusach (projekty nr 5 i 18), położone na terenie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu;
- obiekt w miejscowości Nowe Wymyśle należący do Muzeum Mazowieckiego w Płocku (projekt 10) leży na terenie Gostynińsko-Gąbińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz na skraju obszaru Natura 2000 - Kampinoska Dolina Wisły (PLH140029);
- obiekt w Bieżuniu (projekt 11) należący do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, zlokalizowany jest w obszarze Natura 2000 Dolina Wkry i Mławki (PLB140008) oraz w Obszarze Chronionego Krajobrazu Międzyrzecze Skrwy i Wkry;
- obiekty, które mają powstać w ramach projektu nr 17 tj. w Muzeum Zbrojowni na Zamku w Liwie położone będą w obrębie obszarów Natura 2000 Dolina Liwca (PLB140002), Ostoja Nadliwiecka (PLH140032) oraz Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu;
- obiekt w Nowych Iganiach w ramach projektu nr 16 znajduje się w granicach Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Przestrzenne położenie projektów na tle związanych z nimi form ochrony przyrody w ujęciu regionalnym przedstawia Rycina 1.



Ryc. 1. Formy ochrony przyrody, w obrębie których zlokalizowane są projekty przeznaczone do realizacji

Źródło: Opracowanie MBPR na podstawie danych GDOŚ

Nie stwierdzono występowania analizowanych obiektów na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. Jedynie Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie, gdzie planowana jest budowa dwóch obiektów (projekt 17) otoczone jest (z wyłączeniem drogi dojazdowej) obszarami narażonymi na

zalanie wodą 100-letnią. W zakresie analizowanych obiektów zlokalizowanych na terenach otwartych, należy zwrócić uwagę na sąsiedztwo z bardzo wrażliwymi na zmiany środowiskowe obszarami podmokłymi. Są to położone w sąsiedztwie projektu nr 17 (poniżej 500 metrów) dwa torfowiska niskie o łącznej powierzchni około 200 hektarów, znajdujące się po obu stronach rzeki Liwiec. Podobnie w odległości około 200 metrów od planowanych przedsięwzięć znajdują się torfowiska niskie: na południe od obiektu w Gołotczyźnie (projekt 8), co jest związane z biegiem rzeki Sony, na północ od nieruchomości w miejscowości Nowe Wymyśle (projekt 10) oraz na zachód zespołu pałacowego w Bieżuniu (projekt 11).

Z listy projektów przeznaczonych do realizacji 12 położonych jest w obrębie krajobrazów priorytetowych wyznaczonych w ramach audytu krajobrazowego dla województwa mazowieckiego. Wszystkie należą do typów miejskich lub wielkomiejskich³⁰. Najwięcej projektów znajduje się w Radomiu (w obrębie krajobrazu 14-318.86-231 o podtypie 9a) i są to: 3 obiekty znajdujące się w gestii Muzeum im. Jacka Malczewskiego oraz 1 obiekt Mazowieckiego Centrum Sztuki Współczesnej Elektrownia. Natomiast w Warszawie, w przypadku krajobrazu wielkomiejskiego zespołu urbanistycznego o zachowanych założeniach historycznych (podtyp 10a, krajobraz 14-318.76-025) występują trzy obiekty: Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza, Biblioteka Publiczna Miasta Stołecznego Warszawy - Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego oraz Państwowe Muzeum Etnograficzne. Dwa obiekty znajdują się w krajobrazie wielkomiejskim (14-318.76-109) i są to: Muzeum Niepodległości oraz Warszawska Opera Kameralna. Kolejne 3 obiekty znajdują się w 3 różnych jednostkach krajobrazowych: Muzeum Azji i Pacyfiku im. Andrzeja Wawrzyniaka w Warszawie (14-318.75-085), Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce (14-318.66-102) oraz obiekt Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie³¹ (14-318.64-192).

Projekty przeznaczone do realizacji w ramach *Planu wykonawczego* nie stanowią przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019 poz.1839 ze zm.).

5. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY

W celu rozpoznania istniejących problemów ochrony środowiska, istotnych z punktu widzenia realizacji *Planu wykonawczego do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i Dziedzictwo*, przeanalizowano stan środowiska województwa w odniesieniu do poszczególnych inwestycji przedstawionych w załączniku 2 do *Planu wykonawczego* oraz problemów ochrony środowiska zidentyfikowanych w dokumentach już istniejących.

Dodatkowo na obszarach podlegających ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody przeanalizowane zostały problemy związane z zakłóceniami w funkcjonowaniu przyrody, które zaistnieć mogą podczas realizacji i funkcjonowania zaplanowanych inwestycji.

³⁰ Według klasyfikacji krajobrazów z załącznika nr 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190000394/O/D20190394.pdf>

³¹ Obiekt położony w Ciechanowie, ulica Warszawska – istnieje jeszcze drugi obiekt tej instytucji, w Gołotczyźnie.

W wyniku analizy nie stwierdzono lokalizacji planowanych inwestycji w najcenniejszych przyrodniczo obszarach o największym reżimie ochronnym, tj. rezerwach przyrody, parkach narodowych i krajobrazowych. Szczególnie istotne, ze względu na zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, jest położenie inwestycji w stosunku do obszarów należących do sieci Natura 2000.

Tabela 2. Zagrożenia związane z realizacją i funkcjonowaniem inwestycji dla obszarów Natura 2000 na podstawie planów zadań ochronnych.

Numer i nazwa projektu	Nazwa i kod obszaru Natura 2000 Plan zadań ochronnych (nazwa aktu prawnego)	Zagrożenia zidentyfikowane w planie zadań ochronnych
<p>Nr 10: Rewaloryzacja nieruchomości w miejscowości Nowe Wymyśle – oddział Muzeum Mazowieckiego w Płocku</p>	<p>Obszar N2000 Kampinoska Dolina Wisły PLH140029 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 27 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kampinoska Dolina Wisły PLH140029</p>	<p>Potencjalne:</p> <p>1. Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane: zagrożenie zdefiniowano jako potencjalne dla siedliska przyrodniczego 3150 oraz kumaka nizinnego. W obrębie obszaru Natura 2000 występują tereny atrakcyjne pod zabudowę jednorodziną i turystyczną, co może w przyszłości skutkować wzrostem antropopresji, m.in. w formie zniekształcenia strefy brzegowej starorzeczy, zanieczyszczenia i zaśmiecania ich otoczenia. Część stanowisk gatunku znajduje się blisko zabudowy wiejskiej. Kumak nizinny jest wrażliwy na urbanizację. Zabudowa zajmuje tak niewielki obszar, więc stanowi bardzo słabe oddziaływanie.</p> <p>2. Wandalizm: zagrożenie zdefiniowano jako potencjalne dla pachnicy dębowej. Działania polegające na uszkodzeniu spróchniałych drzew poprzez np. ich zaśmiecanie lub dewastację (odrywanie kory i drewna, odłanianie dziupli, wypalanie), w bezpośredni lub pośredni sposób może wpływać na stan zachowania gatunku oraz utrzymanie optymalnych warunków siedliskowych do jego występowania.</p>

Numer i nazwa projektu	Nazwa i kod obszaru Natura 2000 Plan zadań ochronnych (nazwa aktu prawnego)	Zagrożenia zidentyfikowane w planie zadań ochronnych
Nr 11: Rewitalizacja zespołu pałacowego i założenia obronnego w Bieżuniu	Obszar N2000 Doliny Wkry i Mławki PLB140008 Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Doliny Wkry i Mławki PLB140008	Potencjalne: 1. Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku: spływy kajakowe wraz z okazjonalną turystyką pieszą oraz aktywnością okolicznych mieszkańców mogą powodować płoszenie ptaków w sezonie lęgowym.
Nr 17: Budowa obiektów: budynku edukacyjno-warsztatowego oraz budynku wystawienniczego na terenie Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie	Obszar N2000 Dolina Liwca PLB140002 Zarządzenie Nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002	Istniejące: 1. Inne typy zabudowy: rozwój zabudowy letniskowej prowadzący do zwiększenia antropopresji i ograniczenia dostępności siedlisk. Intensywna penetracja brzegów starorzeczy prowadzi do płoszenia ptaków i obniżenia jakości siedlisk lęgowych. 2. Sporty i różne formy czynnego wypoczynku i rekreacji uprawiane w plenerze: intensywna penetracja (piesi, samochody), zwłaszcza w dni wolne od pracy prowadzi do niepokojenia, porzucania lęgów oraz obniżenia jakości siedlisk. 3. Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka: płoszenie stad ptaków zatrzymujących się podczas wędrówki.

Numer i nazwa projektu	Nazwa i kod obszaru Natura 2000 Plan zadań ochronnych (nazwa aktu prawnego)	Zagrożenia zidentyfikowane w planie zadań ochronnych
	<p>Obszar N2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032</p> <p>Zarządzenie Nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032</p>	<p>Istniejące:</p> <p>1. Usprawniony dostęp do obszaru: obserwowany wzrost penetracji terenu doliny przez wypoczywających turystów zwłaszcza nad zbiornikami wodnymi, skutkuje nieumyślnym zadeptywaniem młodych osobników płazów, pozostawianiem opakowań będących śmiertelną pułapką dla płazów, zabijaniem umyślnym napotkanych osobników.</p> <p>2. Drogi twarde: na drogach utwardzonych, zwłaszcza przebiegających w pobliżu zbiornika rozrodczego płazy często giną pod kołami.</p> <p>Potencjalne:</p> <p>1. Śmierć lub uraz zwierząt w wyniku kolizji: sąsiedztwo arterii komunikacyjnych jakimi są drogi, może powodować kolizje z poruszającymi się pojazdami.</p> <p>2. Wandalizm – zagrożenie wzrasta w miarę zwiększania się dostępności danego terenu.</p>

Źródło: opracowanie MBPR na podstawie zarządzeń RDOŚ

Intensywność ww. zagrożeń, zidentyfikowanych w planach zadań ochronnych, istotnych z punktu widzenia realizowanych projektów, może potencjalnie nasilić się poprzez zwiększoną presję turystyczną, związaną z planowanym zwiększeniem ruchu turystycznego.

W obszarach chronionego krajobrazu położonych jest 6 przedsięwzięć o zróżnicowanym charakterze. Mimo, iż w myśl ustawy o ochronie przyrody ta forma ochrony nie wymaga sporządzania planistycznego dokumentu regulującego ochronę przyrody w ich obrębie, trzeba mieć na uwadze potencjalnie niekorzystny wpływ inwestycji na przyrodę (w tym krajobraz) na poziomie lokalnym w trakcie ich realizacji, a zwłaszcza tych polegających na budowie nowych obiektów lub ich rewitalizacji.

6. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Priorytetowe traktowanie ochrony środowiska znajduje swoje odzwierciedlenie w zagadnieniach i celach środowiskowych, ustanowionych na poziomie międzynarodowym i wspólnotowym, zawartych w konwencjach międzynarodowych oraz kluczowych aktach tworzących Wspólnotę UE. Dokumenty te są podstawą dla unijnych i polskich norm prawnych.

Analiza celów ochrony środowiska, omówionych w niżej przytoczonych dokumentach, wskazuje na położenie nacisku w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego, dążenia do osiągnięcia

zrównoważonego rozwoju, racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi, ochrony bioróżnorodności, promowania ochrony i planowania krajobrazu, łagodzenia i ograniczania skutków zmian klimatu, które bezpośrednio bądź pośrednio odnoszą się do polityki w obszarze kultury i dziedzictwa oraz rozwoju województwa mazowieckiego.

6.1. Dokumenty międzynarodowe

- Konwencja Berneńska z dnia 19 września 1979 r. o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, ratyfikowana przez Polskę 12 lipca 1995 r. Ma ona na celu wspieranie działań chroniących gatunki dzikiej fauny i flory wraz z ich naturalnymi siedliskami, w szczególności tych, których ochrona wymaga współpracy między kilkoma państwami. W dokumencie priorytetowo potraktowano ochronę gatunków zagrożonych i ginących, w tym wędrownych.
- Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, sporządzona 23 czerwca 1979 r., została przyjęta w celu ochrony dzikich zwierząt migrujących, stanowiących ważne elementy poszczególnych ekosystemów. Jako zwierzęta migrujące uznano gatunki, które w sposób cykliczny i przewidywalny przemieszczają się pomiędzy państwami, w różnych cyklach życiowych. Polska jest stroną Konwencji od 1 maja 1996r., także stroną porozumienia o ochronie populacji europejskich nietoperzy (EUROBATS), zawartego na podstawie załącznika drugiego konwencji, w którym wskazano zwierzęta mające nieodpowiedni stan zachowania populacji. Porozumienie podpisano uznając, że ze względu na degradację siedlisk naturalnych nietoperzy, niepokojenie ich w schronieniach oraz stosowanie niektórych pestycydów, stan zachowania liczebności tych zwierząt jest zagrożony.
- Konwencja Ramsarska z dnia 2 lutego 1971 r. o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, ratyfikowana przez Polskę 6 stycznia 1977 r. Celem sporządzenia dokumentu jest ochrona i zrównoważone użytkowanie mokradeł, zwłaszcza jako siedlisk charakterystycznej flory i fauny, w szczególności ptactwa. Na terenie województwa mazowieckiego dotąd nie wyznaczono takich obszarów³², jednakże zgodnie z art. 4 ust. 1 Konwencji, każda z umawiających się stron przyczyni się do utrzymania obszarów wodno-błotnych i ptactwa wodnego oraz sprawować będzie odpowiedni nadzór nad nimi, również na obszarach nieumieszczonych w „Spisie obszarów Ramsar”. W województwie mazowieckim takie obszary związane są głównie z dolinami rzek, jeziorami oraz torfowiskami na zwydmionych tarasach nadzalewowych.
- Konwencja o różnorodności biologicznej z Rio de Janeiro z dnia 5 czerwca 1992 r., ratyfikowana przez Polskę 13 grudnia 1995 r., została sporządzona, aby zapewnić międzynarodowe ramy prawne dla działań na rzecz bioróżnorodności. Celem konwencji jest ochrona różnorodności biologicznej, dotyczącej zróżnicowania w obrębie gatunku, pomiędzy nimi oraz ekosystemami, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych. Zgodnie z postanowieniami dokumentu każda ze stron, w zależności od możliwości i potrzeb, m.in. ustanawia system obszarów chronionych lub obszarów, w obrębie których muszą zostać podjęte specjalne działania w celu ochrony różnorodności biologicznej, wspiera ochronę ekosystemów i naturalnych siedlisk oraz zdolnych

32

https://rsis.ramsar.org/rissearch?page=1&f%5B0%5D=regionCountry_en_ss%3AEurope&f%5B1%5D=regionCountry_en_ss%3APoland&pagetab=0

do życia populacji gatunków w ich naturalnym otoczeniu oraz zapobiega wprowadzaniu zagrożającym im obcym gatunkom. Polska aktywnie uczestniczy w pracach toczących się w ramach niniejszej konwencji, poprzez udział m.in. w posiedzeniach grupy roboczej utworzonej w celu wypracowania projektu nowego globalnego porozumienia.

- Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu sporządzona w Nowym Jorku 9 maja 1992 r., ratyfikowana przez Polskę 16 czerwca 1994 r. Dokument określa ramy współpracy międzynarodowej w zakresie ograniczenia efektu cieplarnianego i negatywnych skutków zmian klimatu, zwłaszcza antropogenicznej emisji gazów cieplarnianych, a także ochrony i podnoszenia wydajności pochłaniaczy i zbiorników tych gazów. Uzupełnieniem niniejszej konwencji jest protokół z Kioto sporządzony dnia 11 grudnia 1997 r.
- Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r., ratyfikowana przez Polskę 31 grudnia 2001 r. Jej celem jest przyczynienie się do ochrony praw człowieka do życia w czystym środowisku, dostępu do informacji, udziału w procedurach uzgodnieniowych oraz ocen oddziaływania na środowisko. Proces przeprowadzania ocen strategicznych jest podstawą dokonywania uzgodnień inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko.
- Europejska Konwencja Krajobrazowa przyjęta w dniu 20 października 2000 r. we Florencji, ratyfikowana przez Polskę 24 czerwca 2004 r., stanowi jedyny międzynarodowy akt dedykowany w całości zagadnieniu krajobrazu. Dokument ma na celu promowanie ochrony, gospodarowania i planowania krajobrazu oraz organizowanie współpracy w tym zakresie. Zgodnie z postanowieniami konwencji, strony są zobowiązane do podjęcia działań ukierunkowanych na m.in. prawne uznanie krajobrazu jako istotnego komponentu otoczenia ludzi i wdrożenia polityki w zakresie jego ochrony. Konwencja dotyczy obszarów lądowych oraz wód śródlądowych i morskich, krajobrazów wiejskich, miejskich, podmiejskich i przyrodniczych, które mogą zostać uznane za wyjątkowe, jak i pospolite czy zdegradowane. W preambule dokumentu podkreślono, że krajobraz jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa zarówno przyrodniczego, jak i kulturowego, pełniącym ważną rolę w publicznych zainteresowaniach dziedzinami kultury, ekologii i sprawami społecznymi, natomiast turystykę i rekreację wymieniono jako czynniki przyspieszające przekształcanie krajobrazów.
- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, przyjęta podczas Szczytu Zrównoważonego Rozwoju ONZ w dniu 25 września 2015 r. w Nowym Jorku. Dokument określa 17 celów i 169 związanych z nimi zadań, zapewniających równowagę pomiędzy 3 aspektami zrównoważonego rozwoju: środowiskowym, gospodarczymi i społecznym. Wśród celów odnoszących się do ochrony środowiska, z uwzględnieniem kwestii dziedzictwa kulturowego i turystyki, określono:
 - Cel 4: Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie, którego uszczegółowienie dotyczy m.in. konieczności edukacji w zakresie różnorodności kulturowej i wkładu kultury w zrównoważony rozwój (zadanie 4.7),
 - Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi, w ramach którego jako jeden z celów częściowych wymieniono opracowanie i wdrożenie polityki promującej zrównoważoną turystykę, popularyzującą lokalną kulturę i produkty (zadanie 8.9),

- Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu, dotyczący m.in. wzmocnienia wysiłków na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (zadanie 11.4),
- Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji, w ramach którego jako jeden z celów częściowych wskazano opracowanie i wdrożenie narzędzi monitorujących wpływ zrównoważonego rozwoju na zrównoważoną turystykę tworzącą miejsca pracy oraz promującą lokalną kulturę i produkty (zadanie 12b).

6.2. Dokumenty wspólnotowe

- Traktaty o Unii Europejskiej (Traktat o Unii Europejskiej, Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską; 1993-2009) o charakterze umów międzynarodowych, wyznaczają kompetencje dzielone pomiędzy UE a Państwami Członkowskimi. Jako zadanie Wspólnoty, obok wspierania pokoju i dobrobytu, wskazuje dążenie do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego przy zachowaniu wysokiego poziomu ochrony środowiska i poprawy jego jakości. Traktaty dotyczą m.in. następujących dziedzin: rynek wewnętrzny; polityka społeczna; spójność gospodarcza; społeczna; rolnictwo i rybołówstwo; środowisko naturalne; turystyka; ochrona konsumentów; transport; sieci transeuropejskie; energia; przestrzeń wolności; bezpieczeństwa i sprawiedliwości; zdrowie publiczne.
- Odnowiona Strategia Trwałego Rozwoju (2006 r.), stanowiąca aktualizację Strategii Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej z roku 2001. Jej głównym założeniem jest trwały rozwój, uwzględniający potrzeby obecnego pokolenia, bez szkody dla możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Strategia jako 1 z 4 głównych celów wskazuje ochronę środowiska naturalnego, w ramach którego zobowiązano się do utrzymania potencjału Ziemi, będąc świadomym ograniczoności jej zasobów. Wymienia także konieczność przeciwdziałania dalszemu zanieczyszczeniu środowiska oraz promuje zrównoważoną produkcję i konsumpcję w celu zminimalizowania wpływu rozwoju gospodarczego na środowisko.
- Europejski Zielony Ład, przyjęty w dniu 11 grudnia 2019 r., to program określający konieczne do podjęcia działania w zakresie przeprowadzenia transformacji ekologicznej przez kraje członkowskie w celu przekształcenia Europy w sprawiedliwe, dostatnie i neutralne klimatycznie społeczeństwo z innowacyjną i konkurencyjną gospodarką. Dokument zakłada przebudowę gospodarki UE, która pozwoli na osiągnięcie zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto oraz oddzielenie rozwoju gospodarczego od wykorzystania zasobów naturalnych. Plan zobowiązuje do większej dbałości do ochrony i restytucji naturalnych ekosystemów, racjonalnego wykorzystywania zasobów oraz poprawy zdrowia publicznego.
- Długoterminowa Strategia do roku 2050 została przedstawiona przez Komisję Europejską w dniu 28 listopada 2018 r. Stanowi wizję utworzenia gospodarki o zerowej emisji gazów cieplarnianych do 2050 r. Wśród 7 głównych elementów dokumentu wskazano m.in. maksymalizację efektywności energetycznej (w tym także w zakresie budynków o zerowej emisji), wykorzystanie odnawialnych źródeł energii do pełnej dekarbonizacji dostaw energii w UE oraz pełne wykorzystanie zalet biogospodarki.
- Program działań w zakresie środowiska do 2030 r. z dnia 6 kwietnia 2022 r. wytycza kierunki rozwoju polityki środowiskowej Unii Europejskiej. Głównym założeniem dokumentu jest

przyspieszenie transformacji ekologicznej, przy udziale społeczeństwa, w celu osiągnięcia neutralnej klimatycznie, zrównoważonej, zasobooszczędnej, odpornej i konkurencyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, z uwzględnieniem ochrony i poprawy stanu środowiska. Program określa 6 celów priorytetowych, w ramach których wskazano m.in. dążenie do gospodarki zapewniającej dobrobyt, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, ochrona, utrzymanie i przywrócenie bioróżnorodności oraz ograniczenie presji środowiskowych i klimatycznych wynikających z produkcji i nadmiernej konsumpcji, w szczególności w obszarze energii, budownictwa i infrastruktury, przemysłu, turystyki.

- Komunikat Komisji Europejskiej – Budując Europę odporną na zmianę klimatu – to nowa Strategia w zakresie przystosowania krajów członkowskich UE do zmiany klimatu z dnia 24 lutego 2021 r. W dokumencie poruszono kwestie klimatyczne, także w aspekcie zmian gospodarczych wynikających z wystąpienia pandemii koronawirusa oraz konsekwencji zmian klimatu w postaci nasilających się ekstremalnych zjawisk pogodowych. Skutki zmian klimatycznych doświadczane są we wszystkich działach gospodarki oraz w całym społeczeństwie. Szacuje się, że straty wynikające z występowania klęsk żywiołowych na terenie UE wynoszą ok. 12 mld euro rocznie. Dokument nakreśla sposoby przystosowania się do zmian klimatu, a realizacja określonych w nim działań adaptacyjnych o charakterze systemowym umożliwi przyspieszenie i zwiększenie skali przygotowań.
- Agenda Terytorialna 2030 Przyszłość dla wszystkich obszarów została przyjęta przez ministrów odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne, rozwój terytorialny lub spójność terytorialną dnia 1 grudnia 2020 r. w Niemczech. Jej celem jest wspieranie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i zachowania jedności Europy, stanowi ramy dla zadań przyczyniających się do promowania spójności terytorialnej Wspólnoty. Wśród priorytetów terytorialnych dla Europy wskazano Zieloną Europę, w ramach którego podkreślono istotę dziedzictwa naturalnego i kulturowego Europy jako wyjątkowego i różnorodnego bogactwa wymagającego ochrony, właściwego zarządzania i dalszego rozwoju.
- Europejska Agenda dla Turystyki 2030, przyjęta przez Radę UE dnia 1 grudnia 2022 r. w Brukseli. Promuje zrównoważoną turystykę z uwzględnieniem wymiarów: gospodarczego, środowiskowego, kulturowego i społecznego, w odpowiedzi na zmniejszanie bioróżnorodności i zmiany klimatu. W dokumencie podkreślono istotę promowania innowacyjnego, zrównoważonego i odpornego ekosystemu turystycznego.
- Nowy europejski program na rzecz kultury, przyjęty w dniu 22 maja 2018 r. przez Komisję Europejską. Określa trzy cele strategiczne w wymiarach: społecznym, zewnętrznym i gospodarczym, spośród których ostatni odnosi się do celów ochrony środowiska poprzez podkreślenie istoty efektywnego zarządzania aktywami kulturowymi i naturalnymi w zakresie tworzenia miejsc pracy i rozwoju gospodarczego, zwłaszcza na obszarach wiejskich.
- Europejska Strategia na rzecz Dziedzictwa Kulturowego na XXI wiek, przyjęta przez Radę Europy dnia 22 lutego 2017 r. Celem sporządzenia dokumentu było uporządkowanie i ujednoczenie działań podejmowanych na rzecz europejskiego dziedzictwa kulturowego, nierozzerwalnie związanego ze swoim środowiskiem naturalnym. Strategia wskazuje trzy priorytetowe komponenty: „społeczny”, „rozwój terytorialny i gospodarczy” oraz „wiedza i edukacja”.

6.3. Dokumenty krajowe

- Strategia na rzecz Odpowiedzianego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), z dnia 14 lutego 2017 r. Stanowi kluczowy dokument określający średnio- i długofalową politykę gospodarczą Polski. Jej głównym założeniem jest tworzenie odpowiednich warunków dla zwiększania dochodów mieszkańców kraju, przy równoczesnym wzroście spójności w aspekcie środowiskowym, ekonomicznym, społecznym i terytorialnym. Oczekiwanym efektem realizacji dokumentu będzie m.in. wzrost zamożności obywateli, poprawa jakości życia, wzrost liczby lepszych jakościowo miejsc pracy oraz osiągnięcie zadowalającego stanu środowiska.
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP 2030) z dnia 16 lipca 2019 r., to jedna z 9 horyzontalnych zintegrowanych strategii sektorowych, kluczowych dla zarządzania rozwojem kraju. Jej rolą jest zagwarantowanie bezpieczeństwa ekologicznego kraju oraz dobrostanu obywateli. Zwraca uwagę na najważniejsze trendy w obszarze środowiska m.in. rosnącą presję na ekosystemy, coraz częstsze i dotkliwsze skutki zmian klimatu oraz zwiększającą się konkurencją o zasoby. Kwestie związane z dziedzictwem kulturowym poruszono w jednym z kierunków interwencji, wyznaczonego celu szczegółowego „Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska”. Wskazano na konieczność zarządzania zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego w sposób umożliwiający ochronę i poprawę stanu bioróżnorodności oraz racjonalne kształtowanie krajobrazu.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 z dnia 17 września 2019 r. to jedna z 9 zintegrowanych strategii w systemie zarządzania rozwojem kraju. Stanowi bazowy dokument strategiczny nakreślający politykę regionalną państwa, której głównym celem jest racjonalne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terenów, w tym także kapitału naturalnego, i ich specjalizacja dla osiągnięcia, trwałego zrównoważonego rozwoju kraju. Wśród zadań koniecznych do podjęcia, odnoszących się do ochrony środowiska, z uwzględnieniem kwestii dziedzictwa kulturowego oraz turystyki, określono m.in. działanie na rzecz obszarów, które cechują się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi oraz bazujących na potencjale uzdrowiskowym i walorach kulturowych regionu, a także ochronę i poprawę stanu środowiska, włączając sposoby adaptacji do zmian klimatu.
- Aktualizacja Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030, przyjęta w dniu 17 października 2023 r., stanowi kluczowy dokument określający politykę rolną i rozwoju obszarów wiejskich. Głównym celem dokumentu jest wielofunkcyjny rozwój gospodarczy obszarów wiejskich, który pozwala na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego kraju, trwałego wzrostu dochodów mieszkańców wsi, poprawy stanu środowiska naturalnego przy jednoczesnym zmniejszeniu dysproporcji społecznych, terytorialnych i ekonomicznych. W zaktualizowanym dokumencie podkreślono potrzebę budowy większej odporności poszczególnych sektorów na zmianę klimatu. Zwrócono także uwagę na istotę wykorzystania zasobów infrastruktury turystyki wiejskiej i rybackiej w aspekcie budowania świadomości obywatelskiej m.in. o dziedzictwie kulturowym polskiej wsi i obszarów rybackich oraz podkreślono znaczenie obiektów dziedzictwa kulturowego jako czynnika kształtującego tożsamość lokalnej społeczności i podnoszącego atrakcyjność miejsc ich występowania.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030, przyjęta dnia 27 października 2020 r. to 1 z 9 horyzontalnych zintegrowanych strategii sektorowych. Głównym celem dokumentu jest poprawa jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. W

Strategii podkreślono konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego oraz zachowywania dóbr kultury, poruszono zagadnienia związane z turystyką kulturową oraz nakreślono sposoby zwiększania zaangażowania obywateli w ochronę środowiska naturalnego.

- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023 – 2026 z dnia 8 grudnia 2023 r. wyznacza kierunki działań administracji w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz sposoby służące realizacji określonych w dokumencie celów. Głównym celem dokumentu jest zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w kraju. W dokumencie poruszono zagadnienie roli zasobu zabytkowego we wspieraniu celów zrównoważonego rozwoju.
- Krajowa Polityka Miejska 2030 przyjęta dnia 14 czerwca 2022 r. to dokument mający na celu wspieranie zrównoważonego rozwoju miast, dokonanie zmian w sposobie zarządzania jednostkami oraz zapewnienie korzystnych warunków życia mieszkańców. Spośród wskazanych w dokumencie 11 wyzwań Krajowej Polityki Miejskiej, 5 z nich odnosi się do zachowania lub poprawy środowiska naturalnego oraz uwzględnia zagadnienia z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz turystyki:
 - Wyzwanie I: Dbłość o ład przestrzenny i estetyczny,
 - Wyzwanie II: Niwelowanie procesów chaotycznej suburbanizacji,
 - Wyzwanie IV: Niwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu w miastach,
 - Wyzwanie V: Poprawa jakości środowiska przyrodniczego w miastach,
 - Wyzwanie IX: Poprawa zdolności inwestycyjnych miast.

W sporządzanej Prognozie, stanowiącej element prowadzonego postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do projektu Planu Wykonawczego do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze kultura i dziedzictwo, nie stwierdzono konfliktu przyjętych rozwiązań w analizowanym projekcie dokumentu w odniesieniu do celów ochrony środowiska zawartych w dokumentach szczebla międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego. Projekt ww. *Planu wykonawczego* zawiera nawiązania do priorytetów kluczowych dokumentów, dotyczących zagadnień związanych z ochroną środowiska.

7. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Ocena potencjalnego oddziaływania na środowisko została przeprowadzona dla wykazu projektów przeznaczonych do realizacji (załącznik nr 2 do *Planu wykonawczego*). Lokalizację projektów inwestycyjnych przyjęto za obszary objęte przewidywanym znaczącym oddziaływaniem na środowisko. Realizacja inwestycji w ramach *Planu wykonawczego* może wywołać określone skutki w środowisku, krajobrazie w zależności od rodzaju, skali, charakteru zmian.

Tabela 3. Potencjalne oddziaływanie na środowisko realizacji projektów w ramach *Planu wykonawczego*

Numer i nazwa projektu	Dominujący rodzaj oddziaływań	Wybrane komponenty środowiska											
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Dobra materialne i zabytki
1. Zapisane w przedmiotach. Repozytorium Kurpiów i Ostrołęczan jako element zwiększenia dostępności dziedzictwa regionu.	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
2. Rewaloryzacja zabudowań przy ul. Floriańskiej 23 w Gostyninie oddziału Muzeum Mazowieckiego w Płocku	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	2
3. Dostosowanie budynku przy ulicy Okulickiego 9 w Radomiu do działalności muzealnej	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	2
4. Budowa nowej siedziby Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	-1	0	0	0	2
5. Modernizacja wraz z przebudową budynku Sali Widowiskowej Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” w Otrębusach	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1
6. Rewitalizacja siedziby głównej Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie wraz z budową nowej wystawy stałej	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	2
7. Budowa Międzynarodowego Ośrodka Edukacji	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	-1	0	0	0	2

Numer i nazwa projektu	Dominujący rodzaj oddziaływań	Wybrane komponenty środowiska											
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Dobra materialne i zabytki
i Dziedzictwa Kulturowego w Opinogórze													
8. Budowa Centralnego Magazynu zbiorów wraz z przestrzenią zwiększającą dostęp do kultury na terenie Muzeum Pozytywizmu w Gołotczyźnie	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	-1	0	0	0	2
9. Rewaloryzacja budynku ekspozycyjnego Muzeum Szlachty Mazowieckiej na ulicy Warszawskiej 61 w Ciechanowie	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	2
10. Rewaloryzacja nieruchomości w miejscowości Nowe Wymysle – oddział Muzeum Mazowieckiego w Płocku	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	2
11. Rewitalizacja zespołu pałacowego i założenia obronnego w Bieżuniu	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	2
12. Dostosowanie zabudowanych nieruchomości gruntowych przy ulicy Rynek 16 i Rwańska 1 w Radomiu do działalności muzealnej	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
13. Rozbudowa Mazowieckiego Centrum Sztuki Współczesnej "Elektrownia" w Radomiu	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
14. Przebudowa i rozbudowa infrastruktury techniczno-estradowej Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2

Numer i nazwa projektu	Dominujący rodzaj oddziaływań	Wybrane komponenty środowiska											
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Dobra materialne i zabytki
15. Budowa budynku oficyny dworskiej na terenie Muzeum Ziemiaństwa w Dąbrowie, gm. Przesmyki	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	-1	0	0	0	2
16. Odbudowa zabytkowego dworu w Nowych Iganiach z przeznaczeniem na organizację Muzeum Powstania Listopadowego	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	2
17. Budowa obiektów: budynku edukacyjno-warsztatowego oraz budynku wystawienniczego na terenie Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie	D, B, S	-1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
18. Modernizacja obiektu Bursy Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego w Otrębusach	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
19. Modernizacja budynku magazynu - dostosowanie do przepisów ppoż. oraz poprawa warunków przechowywania zbiorów Biblioteki Publicznej Miasta Stołecznego Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
20. Adaptacja dwóch wolnostojących budynków przy ul. Solec 24 w Warszawie na potrzeby edukacyjno-kulturalne i	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	2

Numer i nazwa projektu	Dominujący rodzaj oddziaływań	Wybrane komponenty środowiska											
		Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Dobra materialne i zabytki
administracyjne Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie													
21. Budowa dwóch budynków administracyjno-muzealnych na terenie parku w Muzeum Witolda Gombrowicza we Wsoli	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	-1	0	0	0	2
22. Modernizacja budynku Muzeum Więzienia Pawiak	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	2
23. Przebudowa elewacji i dachu budynku Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie	D, B, S	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	2
24. Rozbudowa i modernizacja teatru operowego Warszawskiej Opery Kameralnej przy Al. Solidarności 76b w Warszawie	D, B, S	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2

Użyte skróty w tabeli:

Rodzaje oddziaływań: D - długoterminowe, B - bezpośrednie, S - stałe

Punktowa ocena oddziaływania:

- 2 zdecydowanie niekorzystne/ negatywne;
- 1 przewaga niekorzystnych;
- 0 mało istotne
- 1 przewaga korzystnych;
- 2 zdecydowanie korzystne/ pozytywne.

W zakresie wpływu planowanych inwestycji na obszary chronione potencjalne negatywne oddziaływania mogą być związane z budową budynku edukacyjno-warsztatowego oraz budynku wystawienniczego w ramach Muzeum Zbrojownia w Zamku w Liwie zlokalizowanych w obrębie obszarów Natura 2000: OSO Dolina Liwca i SOO Ostoja Nadliwiecka. Część analizowanych projektów dotyczy rewitalizacji/przebudowy budynków już istniejących, w związku z tym ich oddziaływanie na te obszary będzie mało istotne. Do takich inwestycji należy rewaloryzacja zboru menonickiego w

miejsowości Nowe Wymyśle położonego w granicach obszaru Natura 2000 SOO Kampinoska Dolina Wisły oraz rewitalizacja zespołu pałacowego i założenia obronnego w Bieżuniu położonego w granicach OSO Dolina Wkry i Mławki. Pozostałe przedsięwzięcia zlokalizowane są poza formami ochrony przyrody, lub też realizowane będą w granicach obszarów chronionego krajobrazu, w których obowiązuje niższy reżim ochronny, w związku z tym ich niekorzystane oddziaływanie nie ma istotnego wpływu na obszary najcenniejsze.

Realizacja projektów nie przyczyni się do znaczącego oddziaływania na różnorodność biologiczną, rośliny oraz zwierzęta. Zniszczenie szaty roślinnej będzie dotyczyło etapu realizacji bardziej inwazyjnych przedsięwzięć polegających na budowie/przebudowie obiektów. Na terenach niezurbanizowanych, w wyniku miejscowego usunięcia pokrywy glebowej likwidacji lub przemieszczeniu może ulec fauna glebowa w obrębie placu budowy. Możliwe będzie krótkotrwałe i miejscowe oddziaływanie na faunę bytującą/żerującą w obrębie terenu inwestycji poprzez hałas, drgania wywołane pracą maszyn budowlanych.

Planowane projekty będą w sposób zdecydowanie korzystny wpływać na jakość życia i zdrowie ludzi. Rozwój infrastruktury w zakresie kultury i dziedzictwa wpłynie na podniesienie świadomości i wzrost poziomu edukacji społeczeństwa. Planowane przebudowy i modernizacje obiektów będą prowadzone zgodnie z obowiązującymi standardami bezpieczeństwa i higieny pracy co przełoży się na zdrowie pracowników jak i osób zwiedzających zabytkowe objekty.

Realizacja projektów inwestycyjnych nie pogorszy jakości wód powierzchniowych oraz wód podziemnych, gdyż przedsięwzięcia będą realizowane wg. standardów technicznych, które uwzględniają prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej na terenach zabudowanych. W zakresie jakości wód pozytywnie trzeba ocenić wprowadzenie zaplecza sanitarnego lub modernizację instalacji sanitarnych w ramach kilku projektów (projekty nr 14, 15, 18, 22). Ewentualnym lokalnym zagrożeniem związanym z realizacją inwestycji może być zmniejszenie zdolności infiltracyjnych gruntów zasklepionych w wyniku budowy/rozbudowy obiektów.

Oddziaływanie projektów, polegających na przebudowie/rozbudowie obiektów już istniejących na powierzchni ziemi należy uznać za mało istotne. Budowy nowych obiektów przewidywane są na terenach już zainwestowanych, wykorzystywanych przez m.in. muzea. Możliwe będą krótkotrwałe, negatywne oddziaływania o zasięgu ograniczonym do terenu budowy. Planowane inwestycje nie będą wpływać na gospodarkę surowcami mineralnymi z uwagi na brak kolizji z występowaniem udokumentowanych złóż kopalin.

Oddziaływanie ocenianego *Planu wykonawczego* na powietrze, klimat, w tym klimat akustyczny będzie na ogół mało istotne. Przewaga korzystnych oddziaływań dotyczy tych projektów, gdzie modernizacja budynków wiązać się będzie z ich termomodernizacją, wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, wymianą przestarzałych źródeł grzewczych, czy modernizacją systemu ciepłowniczego, co wpłynie lokalnie na poprawę jakości powietrza, poprzez obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Ewentualne niedogodności w zakresie hałasu możliwe są podczas etapu budowy/przebudowy obiektów.

Planowane inwestycje wpłyną lokalnie na poprawę estetyki, a szczególnie korzystne oddziaływanie na krajobraz kulturowy będzie dotyczyło rewaloryzacji oraz rewitalizacji obiektów zabytkowych. Część projektów w ramach *Planu wykonawczego* zlokalizowana jest w obrębie krajobrazów priorytetowych, dla których wskazano rekomendacje, np.: „*Zachowanie i ochrona wartości historyczno-kulturowych i krajobrazowych obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich otoczenia, m.in. poprzez: wspieranie prac konserwatorskich, rewitalizację obiektów i obszarów zabytkowych oraz kulturowych, a także adaptację obiektów zabytkowych do nowych funkcji*”. Wobec powyższego realizacja projektów w obszarze

Kultura i Dziedzictwo jest odpowiedzią na wskazaną w audycie krajobrazowym dla województwa mazowieckiego rekomendację.

Realizacja działań *Planu wykonawczego* w sposób zdecydowanie korzystny wpłynie na dobra materialne i zabytki. Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych i muzealnych powinna wpłynąć na rozwój gospodarki, w zakresie turystyki, co przełoży się na wzrost wartości dóbr materialnych. Docelowo realizacja inwestycji przyczyni się do większej dynamiki rozwoju gospodarczego i społecznego oraz wyraźniejszej poprawy jakości życia mieszkańców.

Podsumowując należy podkreślić, iż *Plan wykonawczy do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i Dziedzictwo* nie przewiduje inwestycji, które w sposób znacząco negatywny oddziaływałyby na poszczególne komponenty środowiska. Można również stwierdzić, iż projekty przewidziane do realizacji, pośrednio pozytywnie będą wpływać na stan środowiska, szczególnie w skali lokalnej. Ewentualne negatywne oddziaływania, będą minimalizowane poprzez stosowanie rozwiązań mających na celu ich zapobieganie i ograniczanie.

8. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH POWSTAĆ W WYNIKU REALIZACJI PLANU WYKONAWCZEGO

Przeprowadzona w poprzednim rozdziale *Prognozy* ocena przewidywanego znaczącego oddziaływania na zasoby przyrodnicze inwestycji zawartych w załączniku nr 2 do *Planu wykonawczego* wskazuje, iż realizacja wielu istotnych z punktu widzenia ochrony zabytków i zachowania dziedzictwa kulturowego Mazowsza przedsięwzięć nie wpłynie znacząco na stan i jakość środowiska oraz zdrowie człowieka. Są to działania inwestycyjne dotyczące m.in. budowy nowych obiektów, modernizacji istniejących, w tym dostosowania budynków do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami oraz rewitalizacji zespołów obiektów. Wobec konieczności realizacji tych działań dla poprawy dostępności obiektów, przywrócenia im dawnej świetności, poprawy spójności regionu oraz wzmacniania tożsamości lokalnej, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, należy uwzględnić potrzeby ochrony środowiska na wszystkich etapach inwestycji. Do najważniejszych środków zapobiegawczych lub ograniczających niekorzystne oddziaływania na środowisko działań, które mogą być wynikiem realizacji założeń *Planu wykonawczego*, należą:

- na etapie projektowym:
 - zawarcie w dokumentacji przetargowej zapisów odnoszących się do ochrony powietrza, m.in. poprzez konieczność zraszania materiałów pyłących czy korzystania podczas prowadzenia prac budowlanych z maszyn i urządzeń niskoemisyjnych;
 - umieszczenie w umowie z wykonawcami prac budowlanych klauzuli o odpowiedzialności ekologicznej – zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci”;
 - przy planowaniu infrastruktury turystycznej kierowanie się zasadami turystyki zrównoważonej, bez zbędnego obciążania środowiska na obszarach cennych przyrodniczo;
 - unikanie lokalizacji inwestycji w zasięgu terenów chronionych, cennych przyrodniczo oraz przestaniających zabytki;
 - przy wyborze lokalizacji inwestycji oraz opracowywania projektu kierowanie się zasadami racjonalnego gospodarowania przestrzenią tj. zachowaniem w miarę możliwości w stanie nie pogorszoną istniejącą roślinnością, terenów zielonych, przestrzeni publicznych, krajobrazu;

- w celu zachowania spójności krajobrazu kulturowego i przyrodniczego uwzględnienie potrzeby wkomponowania planowanych obiektów w krajobraz oraz wprowadzenia roślinności przesłaniającej elementy dysharmonijne;
- dla konkretnego przedsięwzięcia sporządzenie inwentaryzacji przyrodniczej oraz prowadzenie monitoringu;
- unikanie lokalizacji zaplecza budowy na terenach wrażliwych na zanieczyszczenia, zwłaszcza w zasięgu cieków, zbiorników wodnych i mokradł;
- zaplanowanie prac remontowo-budowlanych w sposób ograniczający niszczenie szaty roślinnej;
- szczególne uwzględnienie wymogów ochrony ekosystemów wodnych i podmokłych, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji przyrodniczych oraz zachowanie zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną, w tym uwzględnianie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych;
- odpowiednie skanalizowanie ruchu turystycznego, w bezpiecznej odległości od obszarów szczególnie cennych przyrodniczo, w celu zminimalizowania presji na środowisko.
- w czasie wykonywania prac:
 - prowadzenie wszelkich robót budowlanych w możliwie jak najkrótszym czasie i o jak najmniejszym zasięgu przestrzennym możliwego negatywnego oddziaływania na środowisko;
 - wykonywanie prac poza okresem lęgowym i rozrodczym zwierząt, przede wszystkim ptaków, płazów, nietoperzy i ryb lub stworzenie siedlisk zastępczych na okres ich trwania;
 - stosowanie właściwych materiałów, rozwiązań technicznych i konstrukcyjnych, zgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniu na budowę oraz w razie potrzeby, w konsultacji z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
 - stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) pozwalających w jak największym stopniu ograniczyć negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym technologii niskoemisyjnych, wodooszczędnych, energooszczędnych i odpadooszczędnych;
 - prowadzenie prac w sposób zapewniający ochronę wód, poprzez m.in. uszczelnienie procesów przy budowie i po jej zakończeniu, w razie potrzeby monitoring jakości wód;
 - korzystanie z niskoemisyjnego sprzętu, emitującego mniejszy poziom hałasu;
 - minimalizacja powierzchni zajmowanej na plac budowy;
 - prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu oraz substancji, materiałów oraz odpadów składowanych na placu budowy, a także instalacji kanalizacji sanitarnej, przed infiltracją ewentualnych wycieków w celu zminimalizowania ryzyka skażenia środowiska gruntowo-wodnego;
 - maksymalne wykorzystanie wydobytego materiału ziemnego zgodnie z obowiązującymi przepisami, m.in. na potrzeby niwelacji terenu, natomiast odpadów tj; kamieni, gruzu jako materiału stanowiącego składową podłóża utwardzonego;
 - właściwa gospodarka humusem;
 - ograniczenie liczby drzew i krzewów podlegających wycince do niezbędnego minimum;
 - wykorzystanie osłon chroniących drzewa i krzewy w pobliżu prowadzonych robót;
 - stosowanie zabezpieczeń przeciwhałasowych, zwłaszcza w sąsiedztwie obszarów chronionych;
 - odpowiednia gospodarka wodami opadowymi, z uwzględnieniem ich oczyszczania i retencjonowania;
 - racjonalne gospodarowanie materiałami w celu ograniczenia masy powstających odpadów.

W ramach działań kompensacyjnych, wyrównujących ewentualne straty w środowisku wywołane realizacją inwestycji i prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej, należy:

- wykonać nasadzenia drzew i krzewów w sąsiedztwie inwestycji oraz odtworzyć tereny zielone zniszczone podczas robót budowlanych;
- w przypadku braku możliwości uniknięcia prowadzenia prac na obszarach zajmowanych przez stanowiska roślin chronionych przenieść je pod nadzorem botanicznym w odpowiednie miejsce;
- na elewacjach zmodernizowanych budynków, w miarę możliwości, umieścić budki lęgowe dla ptaków.

9. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE

Rozpatrywanie rozwiązań alternatywnych do zawartych w *Planie wykonawczym do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i Dziedzictwo* należy rozpocząć od tzw. „wariantu zerowego” tj. braku realizacji danego dokumentu i przewidzianych w nim inwestycji. W takiej sytuacji byłoby to zaniechanie przewidzianych w nim rozwiązań w tym: budowy, rozbudowy, przebudowy, rewaloryzacji, rewitalizacji i modernizacji obiektów. Działanie takie w perspektywie krótkoterminowej spowodowałoby ograniczenie niekorzystnych oddziaływań na środowisko, w tym m.in. wszelkich procesów inwestycyjnych i związanych z nimi działań budowlano-remontowych. Jest to jednak działanie niekorzystne w ujęciu długoterminowym, gdyż powoduje stopniową degradację walorów użytkowych już istniejących obiektów, brak rozwoju ośrodków kultury poprzez niedostosowanie do istniejących potrzeb i tym samym zaniechanie nowych inwestycji w zakresie dziedzictwa i kultury. Takie podejście kolidowałoby z zapisami przepisów odrębnych, w szczególności ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami (artykuły 4-6 ww. ustawy).

Kolejnym rozwiązaniem alternatywnym może być „wariant rozproszony”, czyli sytuacja gdy każda z inwestycji będzie realizowana indywidualnie, bez koordynacji przez wspólnego organizatora - Samorząd Województwa Mazowieckiego. Działania takie można uznać za mniej optymalne organizacyjnie w zakresie kontroli wydatkowania w takim stopniu jak obecnie. Wariant ten wiązałby się z koniecznością powielania wielu procedur i kosztów związanych z przygotowywaniem tego typu przedsięwzięć oraz mógłby niedostatecznie optymalizować rozwiązania technologiczne pod kątem środowiska przyrodniczego.

Ostatnim rozpatrywanym przypadkiem będzie realizacja „wariantu regionalnego” w kształcie przedstawionym w niniejszym *Planie wykonawczym*. Jest to wariant najbardziej optymalny z uwagi na zachowanie zasad ochrony dóbr kultury, optymalizację finansowania oraz zastosowanie najlepszych możliwych rozwiązań techniczno-środowiskowych. *Plan wykonawczy* ma charakter komplementarny do Strategii, zaś jego celem jest zapewnienie spójności przeprowadzanych przedsięwzięć w tym zakresie (Kultura i dziedzictwo) z celami strategicznymi określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze. To najlepszy wariant realizacyjny z uwagi na możliwość pozyskania dofinansowań w ramach różnych funduszy Unii Europejskiej (Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 i Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021- 2027). Wskazane źródła finansowania uwzględniają realizację polityki środowiskowej Unii Europejskiej.

Odrębną kwestią jest specyfika realizacji zadań w zakresie dziedzictwa i kultury. O ile inwestycje zupełnie nowe, nie związane z dotychczasowymi walorami kulturowymi istniejących obiektów można

realizować np. w różnych lokalizacjach, o tyle w przypadku projektów przewidzianych do realizacji trudno mówić o alternatywnych lokalizacjach względem już istniejących budynków. Nowe obiekty muszą nawiązywać do założeń przestrzennych, charakteru dotychczasowej zabudowy i zagospodarowania.

Podsumowując – z powodu braku możliwości alternatywnych rozwiązań w zakresie przestrzennym, a jedynie koncepcyjnym, technologicznym, finansowym i organizacyjnym, projekty przeznaczone do realizacji w ramach *Planu wykonawczego* wydają się być optymalne dla środowiska przyrodniczego i zachowania dziedzictwa kulturowego z powodu łącznego nadzoru/finansowania i wybrania najlepszych możliwych rozwiązań.

10. INFORMACJE O PRZEWIDYWANYCH METODACH ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie *Planu wykonawczego w obszarze „Kultura i dziedzictwo”* na poziomie regionalnym jest Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego WM w Warszawie, zgodnie z *Regulaminem wewnętrznym Departamentu Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie*.

Spodziewane produkty realizacji projektów objętych *Planem wykonawczym* opisane zostaną wskaźnikami na etapie monitorowania stanu realizacji poszczególnych projektów. Monitoring realizacji projektów prowadzony będzie w cyklu rocznym a jego wyniki zostaną w Raporcie/Sprawozdaniu i odbywał się będzie w cyklu rocznym.

11. MOŻLIWE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w razie stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji projektów polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko. Ze względu na centralne położenie województwa mazowieckiego oraz charakter planowanych inwestycji, ich realizacja nie powinna być przyczyną ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne.

12. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko do *Planu wykonawczego do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze w obszarze Kultura i Dziedzictwo* wykonana została zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w *Prognozie* uzgodniony został z organami właściwymi w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Głównym celem opracowania jest identyfikacja potencjalnych zagrożeń dla środowiska i ludzi, związanych z realizacją zapisów *Planu wykonawczego* oraz ocena tych zapisów w aspekcie sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska. Istotne było również wskazanie możliwości i sposobów ograniczenia negatywnych oddziaływań na środowisko, związanych z realizacją projektów.

Analiza stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu, przeprowadzona została z uwzględnieniem zakresu przestrzennego dokumentu wiodącego – obszaru województwa mazowieckiego. Określenie istniejącego stanu środowiska dotyczyło: wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, lasów, atmosfery oraz surowców mineralnych, a także form ochrony przyrody i bioróżnorodności. Na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem stan środowiska określono na podstawie analizy lokalizacji projektów względem form ochrony przyrody, położenia w sąsiedztwie terenów objętych zagrożeniem powodziowym oraz w obrębie krajobrazów priorytetowych wskazanych w audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego.

Za obszary objęte przewidywanym znaczącym oddziaływaniem na środowisko w niniejszej Prognozie przyjęto miejsca realizacji projektów – obiekty budowlane wraz z ich najbliższym otoczeniem. Negatywne oddziaływania mogą być zniwelowane poprzez zastosowanie odpowiednich działań zapobiegających, minimalizujących lub kompensacyjnych.

W *Prognozie* zidentyfikowane zostały problemy ochrony środowiska, dotyczące obszarów podlegających ochronie przyrody, a w szczególności Natura 2000. Zwrócono uwagę na konflikty pojawiające się w obszarach kolizji lokalizacji projektów i obszarów chronionych.

Identyfikacja celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotnych z punktu widzenia *Planu wykonawczego* została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów. Realizacja planowanych inwestycji jest zgodna z określonymi celami rozwoju UE, kraju w tym dążeniem do zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska przyrodniczego, przeciwdziałania zmianom klimatycznym i degradacji środowiska oraz minimalizacji skutków tych zmian.

Ocena potencjalnego oddziaływania na środowisko, przeprowadzona w odniesieniu do poszczególnych projektów wskazała, że większość oddziaływań na komponenty środowiska będzie niewielka, mało istotna. Wszystkie inwestycje wpłyną korzystnie na zdrowie i jakość życia ludzi oraz zabytki i dobra materialne. Szczególnie korzystny wpływ na krajobraz kulturowy będzie związany z rewitalizacją obiektów zabytkowych. Potencjalnie negatywne oddziaływania na obszary chronione mogą być związane z budową budynku edukacyjno-warsztatowego oraz budynku wystawienniczego w ramach Muzeum Zbrojownia w Zamku w Liwie zlokalizowanego w obrębie obszarów Natura 2000: OSO Dolina Liwca i SOO Ostoja Nadliwiecka. Uwzględnienie potrzeb ochrony środowiska na wszystkich etapach realizacji inwestycji, np. poprzez nienaruszanie planu zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru pozwoli na ograniczenie tych oddziaływań.

Dokument *Prognozy* wskazuje dwa rozwiązania alternatywne względem przedstawionego w *Planie wykonawczym*, który jest najbardziej optymalny z uwagi na zachowanie zasad ochrony dóbr kultury, optymalizację finansowania oraz zastosowanie najlepszych możliwych rozwiązań techniczno-środowiskowych.

Zawarte w *Planie wykonawczym* projekty, będą realizowane na obszarze województwa mazowieckiego, które oddalone jest od granic państwowych, a zasięg oddziaływania projektów na środowisko będzie miał przede wszystkim charakter lokalny. W związku z powyższym, wobec dokumentu nie musi zostać zastosowana procedura transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

13. LITERATURA

14. SPIS SKRÓTÓW

15. SPIS RYCIN

16. SPIS TABEL